Рік XIV. Р. 1905 кн. V. Т. LXVII.

67
67

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові що два місяці під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEVČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIERT VON

MICHAEL HRUŠEVŠKYJ.

XIV Jahrgang. 1905, V B. B. LXVII.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарского.

Вийшло 31/X с. с. 1905.

Матеріали до історії української літературної мови.

(Зі збірника П. Ѳ. Сімсона № 2, XVI ст.).

Подав: *Проф. Володимир Перетц.*

Історія української мови вимагає ще не мало матеріалів і розслідів. Не кажучи вже про давнійший період, не видаєть ся нам досить вияснениим питанне про долю української мови в XIV—XVI ст., а матеріали не тільки не оброблені, але й на стільки не зібрані, щоби роз'яснити деталї. Справдї, крім статї проф. Владимірова ми не маємо навіть систематичного огляду старих рукописей, написаних в границях України-Руси. Звідти наслїдок: працї над історією української й білоруської мови в XIV—XVI ст. ведуть ся напомацки, по матеріалам, що припадково попали під руки.

З огляду на те, ми позволяємо собі подати під увагу читача декілька даних, вийнятих нами з рукописного збірника кінця XVI ст., що став недавно приступним для наукового досліду. Маємо на думцї рукопись збору П. Ѳ. Сімсона в м. Ржеві, № 2. Він описаний в найзагальнійших рисах його властителем і не без недокладностий[1]). Рукопись ота — збірник завбільшки невеликої чвертки, написаний півуставом двох почерків, перший старший (карт. 1—181), другий — м. б. не дуже новійший (181 відв. — 211 відв.), на 211 карт.; на нашу думку він не може бути зачислений до початку XVI ст., а тільки до кінця, як по характеру деяких статей, так і по письму. Папір гладкий,

[1]) Описаніе рукописей принадлежащихъ П. Ѳ. Симсону. Тверь. 1902 г.. ст. 16—18.

жовтавий, водяні знаки не добре видні і трудно їх відріжнити: ружопись нераз була підмочена; киновар декуди в заголовках розплив ся і годі його розібрати.

Переходимо до змісту. З початку, зараз під заголовком, з якого можна прочитати тільки кінець: „...сты^{х} Ѿцъ кѵ полѕ҃к“ — ряд коротких слів, які подибуємо в Прольозї й Ізмараґдї.

К. 1... *Поч.* Послѵшáйте оу҃бо брáтїе Гⁿда гл҃юща...

К. 2. Повченїе Ѿ млⁿстини. *Поч.* Зинóнъ цр҃ъ вꙁѧ дщⁱ нѣкоѧ вдовїци...

— „ —. Ишана Злаᵀустаго что̀ ᵉˢᵀ знама совершеннаго христїанина[1]) *Поч.* Вѣра прáка а҆ дѣла бл҃гочестива...

К. 3. Повчені[2]) *Поч.* Каᶻни сн҃а своѥго Ѿ ю҃ности его, и҆ при впокóиᵀ тѧ...

К. 3. відв. Слово стоᵍᵒ Василїѧ[3]). *Поч.* Бѣгáймо брáтїа пїⁿства...

К. 4. Слóво кáко подоᵇаѣтъ покарѧтїᶜ влáстемъ *Поч.* Брáтїе при всеᵐ повинѵйтеᶜ влáстемъ.

К. 4. відв. Їѡ҃анна Златоѵстаго ѡ҃ мⁿтежныѧ жи҆зни и҆ ѡ҃ покаанїи҆: *Поч.* Раᶻумѣйте брáтїе свѣта сегò мⁿтежⁿ...

К. 5. відв. Слово сѵ҃того Василїѧ... и҆ похвáлѣ дѣлающиᵐ... наˣ. *Поч.* Исхотѣвшѵ мн҃ братїе ѡ҃ сиˣ к ваᵐ гл҃ати.

К. 7. Слово ѡ҃ чернориᶻци [дакшемъ] ризѵ свою нищиᵐ. *Поч.* Чᵉрноры҃зᵉц нѣкый и҆мѣ двѣ ры҃зѣ...

К. 7. відв. — 8. дрібні виписки, питання і відповіди.

К. 8. Слово Ѿ патерика ѡ҃ двою братѵ по плоти имѵщиᵐ враᶜждѵ межⁿдѵ собою. *Поч.* Бы҃ли два брата по плоти въ градѣ Костѧнтинѣ...

К. 10. Ѿ Маргарита[4]) Слово ѣ҃. глава и҆. *Поч.* Zапрѣщаᵉᵀ и҆ неповелѣваᵉᵀ въ цр҃кви твори҆ти бесѣдъ..

К. 10. відв. Слово Їѡ҃анна Злаᵀустаᵍᵒ ѡ҃ смᵉрти *Поч.* Что̀ сѝ велѝкаѧ тáйна, люта сї҆ смр҃ть...

К. 12. Иже въ Сᵀ҃ыˣ Ѿц҃а нш҃его Їѡ҃анна Златоѵстаго на сᵀ҃оую паᶜхѵ Слово оу҃чи҆тел҃но: *Поч.* Прїи҆дѣте и҆ пристѵпѣте, и҆ послѵхáйте брáтїе...

---

[1]) Наведено новим письмом по стертому.

[2]) Киновар вилиняв, по ньому написане щось новим письмом, що годі розібрати.

[3]) Підправлено новим письмом. [4]) Так само.

К. 13. Повчéнїе Їѡа^н: Злат^оустаго ѡ смр̃ти бл^ови ѡ^ц прочестн̃. глав^ кз̃. *Поч.* Брат^е молю вы йм^кйте на оу̑м^ кь своем^ зáвжды...

К. 13. відв. Визнáнѣ й нáвка ѡ̑ животворящѣ трⷪци выкладно. глав^. кй. *Поч.* Котóрый чл̃къ хр̃тїáнскы хóче...

К. 16. 3 півелова (5 рядок з долини) в рядку з продовженнем вище згаданої статї — відривок: ...врѣзи мн̑ ѣдиному ѡ рúзъ своих...

К. 17 відв. уривається статя з Патерика і наступає відривок про Сергія Вірменина.

К. 17 відв. Слово ѡ̑ покаáнїй гр^ѣшныхъ. *Поч.* Почтó глéши чл̃че. Любы сътвори...

К. 18 відв. дві малі виписки зі сьв. Василія В. і скитського Патерика, далї —

— „ — Йже въ сты^х ѡц̑а нáшего Василїѧ слово ѡ̑ пїанствѣ. *Поч.* Пїáнство па^ ѡ̑бы̑дéнїа пѫ̑ш'ше е^ст...

К. 20 відв. Повчéнїе йже во сты^х ѡц̑а нш̃его Климента ѣпп̃а солýнскаго. *Поч.* Подобáетъ на^м брáтїе на всѧ прáв^дникы...

К. 21 відв. Слóво Їѡа^н: Златооу̑стаго, кáко подобáетъ во цр̃квн̑ стоáти на молитвѣ съ страхо^м. *Поч.* Йцже въ цр̃кви на мл̃твѣ стоáти.

К. 22. Слóво сти̑го Ѧ^тїѡха дѵши спасенїе. *Поч.* Всáкомѵ чл̃вкѵ подобае^т братиѣ моѧ...

К. 22 відв. Слóво Їѡа^н: Злаоу^стаго ѩко неподобае^т вѣрити [ѡ̑клеве] тáющимъ братию г^ди [бл^ви]. *Поч.* Дóбро оу̑бо възлюбленыи надѣáти сѧ на гд̃а...

К. 24. Слóво ѡ̑ н^ли бл̃жен^наго Ѳеоктїѧ архиеп^па. *Поч.* В'н^лю сѵщи по ѵ̑тръни сѣдѧщи...

К. 28. відв. Повчéнїе Їѡа^нна Златоу̑стаго на пáмать ап^ла йли м̃чнка. бл^ви ѡ^ц. *Поч.* Дà ѣсте вѣдѵ́ще брáтїе ѡ̑ семъ...

К. 30. Слóво сти̑го ѡц̑а Сѵмеѡ̑на (відв.) ѣп^па месопотамскаго ѡ̑ смр̃ти. *Поч.* Послýхайте брáтїе ѩкóй стра^х й вѣдѵ́ прiáти...

К. 32. відв. Слово Їѡанна[1]) златоу̑стаго како въстати[2]) в' ноши на мл̃твѵ бл^ви ѡ^ц. *Поч.* Прiймн цúтъ, орéсте ло^вче...

---

[1]) Обведено по вилиняному киновері. [2]) Так само.

К. 34. Сло́во І҃ѡа́н҃: Злат҃уста҃го ѡ̑ невоста́ю҆щих҃ на ҆у҃трѣ́ню къ цр҃кви. *Поч.* Пребыва́й в҃ лѣ́ности кто҆ е҆́же во житіӥ се́м҃ не спсе́тсѧ...

К. 35 відв. Сло́во ѡ̑ патрі́кіӥ, ꙗ҆́ко не досто́ит҃ и҆́ти ѿ цр҃кви е҆́гда пою҆тъ. бл҃ви ѡ҃. *Поч.* Бра́тіе слы́шите и҆́же дре́вле събы҃ст҃ ѧ҆...

К. 37. Сло́во пр҃пбнаго ѻ҃ц҃а на́шего Е҆фре́маѡ̑ второ́м҃ прише́ствіи. *Поч.* Е҆́гда чл҃ко́м҃ жи́тіа и҆ лѣ́та скончаю́т ѧ҆...

К. 46 відв. Сло́во въ сты҃хъ ѻ҃ц҃ъ на́ши҃х҃ ѡ̑ велик҃ѡ҃м҃ по́стѣ и҆ о҆ Петровѣ и҆ спсовѣ і҆ филиповѣ. *Поч.* Йже кто҆ вѣ́рный е҆ст҃ хр҃сті́ани҃, послу́хаи́те бра́тіе и҆ сестры ..

К. 49. Сло́во въ сты҃х҃ ѡ̑ц҃ъ на́ши҃х҃, ка́ко хр҃сті́ано҃м҃ (відв.) подо́бае҃т҃ жи́ти. *Поч.* Йже нн҃ѣ любимїи простира́ю к ва҃м҃ слово...

К. 51. Сло́во ѡ̑ филиповѣ по́стѣ и҆́же пре҆д҃ рж҃ст҃вомъ х҃ѡвы҃м҃ хр҃сті́аномъ. *Поч.* Бра́тіе сѣ́ вре́мѧ е҆ст҃ въздр҃жанїа...

К. 52 відв. Сло́во Ст҃го А҆наста́сіа и҆гу҃мена (53) сінайскаго, и҆́же не и҆мѣ́ти гнѣ́ва. *Поч.* Мно́го мо́же҃т҃ мл҃тва пр҃ва҃наго поспѣ́шаема...

К. 59. Сказа́нїе Дѣ́а҃нїи с҃т҃. ѻ҃ц҃а на́шего, А҆гаѳа́на, ма҃р҃: е҃. *Поч.* Ѻгаѳїи ѻ҃ц҃ъ и҆змла́да нача҃т҃ боѧ҃ти сѧ бг҃а...

К. 61. При҃тча ѡ̑ бога́тыхъ ѻ҃ болга́рскы҃х҃ кни́гъ. *Поч.* Чл҃къ нѣ́кый хож҃а́ше на́ поли ч҃стѣ...

К. 63. Сло́во І҃ѡа҃н҃: Злат҃ста́го ꙗ҆́ко не ленити҃с҃ чести кни́гъ: бл҃ви: *Поч.* Мно́зи же почита́нїе҃м҃ сты҃х҃ кни́гъ писаны҃ и҆с пра́ваго пу҃ти забл҃ди҃вше погы́бли...

К. 64. Сло́во пр҃пбнаго ѻ҃ц҃а на́шего Е҆фрема[1] ꙗ҆́ко (?) слу҃ша́ти сты҃х҃ книгъ. *Поч.* Коли҆ тобѣ́ бра́те злы́и мы́сли начн҃ѳ҃т҃ мѳ҃тити оу҃м҃...

К. 64 відв. Сло́во І҃ѡанна Злат҃ста́го[1] къ гл҃ющи҃м҃ъ[1] нѣ́лен҃с҃тисѧ в҃ мирѣ жыву҃щи҃м҃ъ[2]. *Поч.* Вѣ́дай кождый ѡ̑ се҃м҃, что҆ мѣ́сто не спасе҃тъ на҃с҃...

К. 66. На́ча́ло н҃-ц҃й, на҃ла҃ о҆ мыта́ри и҆ фарисе́и. сло҃в҃: а҃, бл҃ви: *Поч.* Нн҃ѣ прі҃и҆дѣ́те бра҃т҃е҃ и҆ послу́ша́йте бж҃і҃е҃го гла́са...

К. 67 відв. На҃ла҃ ѡ̑ бл҃ву҃ но҃ и҆ сн҃ѳ҃ г҃с҃ди бл҃ви. *Поч.* Нн҃ѣ възлюблѣ́ннаѧ бра́тіа҆, послу҃ша́ите самаго х҃а...

---

[1]) По стертому киноварі поведено пізнїйше чорнилом.

[2]) Так само з поправкою; м. бути: „нелзѣ спс҃тисѧ въ мирѣ живу҃щи҃м҃ъ“.

К. 69 відв. Нд҃лѧ мѧсопѹстнаѧ, слóво ѡ҆ ѻ҃милéнїи дш҃и, Гй҃ бл҃ви. *Поч.* Рав҃умѣйте брат҃іе й҆ помыслúте, кїй страх҃ й҆ трепет҃...

К. 72. Слóво в҃ нд҃лю сыропѹст҃нѹю бл҃ви ѡ҃чє: *Поч.* Послѹхáйте нн҃ѣ брат҃іе й҆ дш҃éвныа двер҃и ѿвръзúте...

К. 74. Нд҃лѧ а҃. пóста повч҃énїе҆м [sic!] хр҃тїанѡм: *Поч.* Възлюблен҃нїи вúдите нн҃ѣ ѡ҆ самы҃х вещéх҃ъ постны҃х...

К. 76 відв. Нд҃лѧ а҃; пóста повченїе й҆же во ст҃ы҃х ѿц҃а нш҃го Ѳѳанасїа. *Поч.* Пристѹпúте нн҃ѣ брáтїе, възлюблен҃ное стáдо х҃во...

К. 78 відв. Не҃: г҃. пóста, повченїе въ ст҃ы҃х ѿц҃а нáшего Ѳѳанасїа. *Поч.* Нн҃ѣ пристѹпльше брат҃іе ва дни сїа пост҃нúмѧ раѹ҃ймóсѧ...

К. 81. Повченїе и҆же въ ст҃ы҃хъ ѿц҃а нш҃го Ѳѳанáсїа, не҃: д҃.: поста: *Поч.* Пристѹпúте нн҃ѣ брáтїе цр҃кóвнаа чада, ѡ҆бы́чное повчéнїе ва҆м сътвори҃м...

К. 82 відв. В҃ нд҃лю ѕ҃. пóста повченїе Феѡ҃ра стѹдїйскаго, бл҃ви ѡ҃ц҃. *Поч.* Нн҃ѣ оу҃бо брáтїе помáлѣ пост҃ сїй ско҃нчает҃сѧ...

К. 84. Слово...[1]) сѹбо҃т҃: Праведнаго Лáзарѧ. ѡ҆.[1]) въскр҃сенїи егѡ: *Поч.* Нн҃ѣ въсїѧ свѣтозар҃наа памѧт҃ въскресéнїа х҃ва...

К. 86 відв. Нд҃лѧ, цвѣ́тнаѧ повченїе [йже] во ст҃ы҃хъ ѿц҃а нáшего Ѳѳанасїа[2]). *Поч.* Нын҃ѣ брáтие преплы́вше ꙗко морскѹю пѹчúнѹ постное теченїе...

К. 88 відв. В четвер҃: великїй Слóво ѡ҆ стр҃сти х҃в҃ѣ. *Поч.* Прїйде хс҃. на стра҃ст҃ вожнюю нн҃ѣ і҆ на а҃да сънúдéтъ... на підставі Нїкод. Еванг.

К. 92 відв. В҃ пáто҃к великїй сътвор҃шее [сѧ чѹдо] въ Цр҃иградѣ ѡ҆бразъ... *Поч.* Въ цр҃ство Їстинáна великаго сътвори сѧ чѹдо преслáвное достойно пáмѧти...

К. 95. Повченїе в҃ сѹб҃: вели҃к: бл҃ви ѡ҃чє проче҃: *Поч.* Нн҃ѣ брáтїе хотѧще пристѹпúти къ ст҃ей страшнѣй тáйнѣ...

К. 96 відв. Повченїе на въскресенїе г҃не. *Поч.* Въ вечер҃ сѹбóтный свитаю҆щи сѹбóтѣ въ прѣ́квю сѹбóтѹ прїйдоша жéны рáно на гробъ...

К. 98. В҃ не҃: свѣ...(?) Повченїе: *Поч.* Въскрсь бг҃ъ жúзнь мúрѹ даровá, въскре҃с гь҃, до а҃да йдé... На підставі Нїкод. Еванг.

---

[1]) Киновар вилиняв. [2]) Ледви можна прочитати, киновар замазаний і стертий.

К. 101. В' нед: по пасцѣ свѣт: поученїѐ. Прїйдѣте ѡнѣ братѐ, послоухайте, сїю сто́ую нлю что съхранѝте...

К. 102 відв. Нлм а̃-м по пасцѣ сто̃ го апла Ѳомы оувѣрéнїе (?) ѡ̃ къскресéнїи гне. *Поч.* Нынѣ оубо дн̃ь га̃ нáшего їс̃ хр̃а, прослав̾мѣмъ...

К. 103 відв. В недлю г̃. по пасцѣ поученїе[1]) мироносиц̾ їѡсифа. *Поч.* Къ̾любленнїи, нѣ сл̃нце по̾ ѡ̃блако̾ красѣтсѧ и̃ любѝмо ест̃ вѣ̾ видѧщи̾ е̃...

К. 105 відв. Нлм д̃. по пáсцѣ. ѡ̃ мытари і ѡ̃ раз'слабленномъ. блсви ѡ̃ч. *Поч.* Блгый бг̃ чл̃колюбец̾, гс̃ нáшъ їс̃ хс̃...

К. 106 відв. Нелм е̃. ѡ̃ сарманинѣ (sic!) поученїе. *Поч.* Братѐ ѧзъ на всѧкѹ нелю хотѧ бо̾ши събрáти...

К. 108 відв. Нед: s̃. по пасцѣ ѡ̃ слѣпцѝ поученїе. *Поч.* Нѹ̾жда мѝ ѐстъ повѣдáти вáмъ къ вáшеѣ любвѝ, брáтїе...

К. 110. В' четвер: s̃. нелли възнесéнїе гне. Поученїе. блсви о̃че прочее. *Поч.* Нынѣ настѧ праздни̾ нáмъ брáтїе...

К. 111 відв. Нелм з̃. по пáсцѣ, собóръ стыхъ ѿцъ йже в' Никéи събранныхъ. *Поч.* Къ Алеѯа̾дрїи ѣгупетстей. вѣ̃ нѣкто̃ презвитеръ...

К. 113 відв. Ней: и̃. съшéствїе сто̃ го дха блсви ѡ̃ч. *Поч.* Всегдà жадаетъ бг̃ прсно нáшего спснїа...

К. 115. Нлм а̃ всѣхъ Стыхъ; поученїе, блсви ѡ̃ч. *Поч.* Рл̾уйсѧ рáю. весели̾ сѧ нбо, йграй зе̾мле...

К. 116 відв. Ней: кѝ. поученїе сто̃ го апла Петра[2]). блсви ѿче прочести. *Поч.* Помы́слите братѐ, бóйте сѧ и трепещи́те всѝ чл̃вци...

К. 118 відв. Нлм... поученѝе сто̃ го Ѳеодора ст8дѝта [w] ѳумилéнїи дш̃и. блсви. *Поч.* Ѡхъ тебѣ дш̃е моà ѹбóгаѧ. кáко йзы́йдеши йс телесѐ сегò гнюснаго...

К. 120 відв. Нелм д̃. поученїе сто̃ го апла Петрà блсви ѡ̃че прочести. *Поч.* Прїйдѣте братїе мáлїи и̃ велѝцїи, мѹ̃жи и̃ жены...

К. 122. Нелм: е̃. поученѝе. сто̃ го прка Исаїѧ, ѡ̃ послѣдныхъ днéхъ. *Поч.* Тáко глéтъ гс̃ слы́шите сно́ве чл̃вчстїй...

---

[1]) Обведено чорнилом пізнійшою рукою і, здаєть ся, хибно.
[2]) Обведено чорнилом.

К. 124. Недѣлѧ, s. Сказа́нїе мир8 вто́рое Исаїѧ[1]) про́рка. Є҆гда̀ моли́сѧ ѡ҆ послѣ́днихъ дн҃ехъ. бл҃сви ѡ҆ч҃е. прочестѝ... *Поч.* Па́ки послы́шайте сн҃о́ве чл҃чьстїи гла́са бж҃їа...

К. 125 відв. Недѣлѧ: з҃. Сказанїе Їѡа́нна златоу҃стаго, ѡ҆ мл҃твѣ, и҆ ѡ҆ го́рнѣмъ сѣ́дѣ. Бл҃сви ѡ҆ч҃е прочестѝ... *Поч.* Възлюблє́ннїи, свѣ́тны҃х дѣ́лъ жи́тїа сего...

К. 126 відв. Недѣлѧ. по Рождествѣ хв҃ѣ. Сказа́нїе ѡ҆ ѧ҆влє́нїи сквѣ́зды пре́жде х҃. лѣ́тъ до рожества хва во перской странѣ (К. 127)... в҆ кѵмирници цр҃ской[2]). Бл҃сви ѡ҆ч҃е прочестѝ *Поч.* Испе́рва ѡ҆ пе́рсѣ оу҃вѣ́данъ бы҃с х҃с...

К. 130 відв. Сло́во и҆же во сты҃хъ ѻ҃ца на́шего Кѵри́ла ѡ҆ и҆сходѣ́ дш҃ѣ и҆ ѡ҆ к҃. мытарствъ. *Поч.* Є҆ѧже та́йны несвѣдѧ҃т мно́зи, сїю на́мъ кѵри́лъ сты́й филосо́фъ повѣда...

К. 135. Сло́во ѡ҆ дн҃е́хъ ис҃четє́нны҃х по смє́р҃ти чл҃вка, ст҃го ѻ҃ца Макарїѧ: *Поч.* Ѩкожѐ бо̀ а҆ще ѡ҆ цр҃ѧ зе́мнаго посла́нїи бѣдѧ҃т во́ину...

К. 138 відв. Сло́во что̀ про́чее мо́жетъ по см҃рти дш҃и помага́ти, є҆п҃с҃па Филиѳ҃а: *Поч.* Ѩще съгрѣше́нїѧ по см҃рти непроще́на соу҃тъ...

К. 140. Сло́во ѡ҆ посла́нїѧ, ст҃ого а҆пс҃ла Па́вла ѡ҆ тва́ри чл҃чьстей, бл҃сви ѡ҆ч҃е прочє́сти: *Поч.* Слы́шите сн҃о́ве чл҃чьстїй, и҆ вънима́те ср҃цемъ и҆ бл҃свите г҃а б҃а безпреста́ни...

К. 143 відв. Сло́во ѡ҆ патери́ка: и҆́же не ѡ҆сѹ҃ждати нико́го съгрѣша́ю҆ще бра́тїѧ, ѡ҆сѹ҃жда́ бо и҆́наго а҆нти́хри҃ст҃ е҃ст *Поч.* Чю́дный Ѩва҃н сава́тїйскый повѣда́ше гл҃ѧ, ꙗ҆ко сѣда́ѧ҃ мн҃ѣ речѐ...

К. 144 відв. Сло́во ѡ҆ нелицемѣ́рно҃м чернозци (sic!). бл҃сви ѡ҆ч҃е. *Поч.* Повѣда́ше Ѳфана́сїи презви́тер҃ повѣ́сть стра́шнѹ sѣдѹ...

К. 145 відв. Сло́во ѻ҃ мѹ҃цѣ г҃да на́шего і҃ѵ҃ х҃а, и҆ ѡ҆ погребенїи тѣ́ла гн҃ѧ и҆ ѡ҆ воскр҃нїи, Карїо́на и҆ Левѳ҃ги́на, сыно́въ вели́каго Сѵмеѡ́на, зако́нника въ па҃то҃къ, вели҃к: дѣ́ѧнїе сты́а̀ тр҃о҃ца: се́же и҆ к҃ сѵ-

---

[1]) Исаїѧ — обведено чорнилом.

[2]) Пів рядка киновара зовсім затерло ся, ледви можна розібрати.

ботꙋ великꙋю. блсвн ѿчѣ[1]): *Поч* Въ имѧ стыѧ Трцѧ начинаютсѧ дѣѧнїѧ спсѧ нашего їс хѧ, ѩ҃ ѡбрѣтѣ цр҃ъ великїй Фешдосїе в' Римѣ...

К. 173. Мцѧ сен'тевриа во первыѧ (лїтатура) стго Сумеѡна стопника. блсви ѿчѣ прочстї: *Поч.* Страшна тайна выстъ въ дни наша, изволисѧ мнѣ грѣшному сꙋмиленномꙋ антонїю...

К. 176 відв. Мцѧ того́жъ въ s̃. чю́до стго а҃рха҃гла Михаила в' Хонѣхъ: *Поч.* Въ ѿны дни ꙗви сѧ а҃рха҃глъ Михаилъ в' Хонѣхъ. Архипѣ пр҃пномꙋ своемꙋ... Сїм чудес.

К. 178. Мцѧ того҃ въ и҃. дн҃ь, рож҃: прс: Бц҃а: Блсвн ѿчѣ прочестї: *Поч.* Въ лѣто написанїа Тиверїа кесарѧ ѡвою на десѧте колѣнѣ Їилевѣ...

К. 180 відв. Мцѧ; того҃, дї. слово на воздвижѣнїе чстнаго крста гна: блсви ѡц҃ прочсти: *Поч.* В лѣто сем҃ое црствюще Кѡ҃стантинѣ великомѣ, стѣденаго мцѧ ..[2]).

К. 183. Мцѧ тож҃. еї. стго мчнка Никиты. *Поч.* Бы҃ст мѣ҃ бл҃говѣрен҃ имене҃ Никита, сн҃ъ цр҃ѧ Маѯимиана... Апокрифічне.

К. 187. Мцѧ ѡ҃ кз҃. стрсть с҃т. м҃ч. Дїмитрїа. *Поч* Преславнꙑ хвь Дїмитрїе бѧше в црство Маѯимїана цр҃ѧ и Деклитїана...

К. 188. Мцѧ тож҃ въ кѳ҃. страст стыѧ мчнци Параскевы. *Поч.* Црствющи Дѣѡклитианѣ нечс҃тивомѣ законопрестѣпникѣ...

К. 192. Мцѧ тож҃ вѳ҃. собр стго архѫгла Михаила. *Поч.* Преблгїй чл҃колюбц҃ Бг҃ъ хотѧй всего мира в' едино совершити...

К. 193 відв. Мцѧ, тѡ҃ж. кѧ. оукѳдн҃ѣ Прстоіе́ Бц҃ы. *Поч.* Бы҃с ѡтроковици Мр҃їи в҃. лѣта, рч҃ Анна Їаки҃мови, оукѳди҃ма ѡтро́ковицѣ...

К. 194 відв. Мцѧ дѣкрїа д҃. страст с҃т. мчнци Варвари. *Поч.* При цр҃и Маѯимїанѣ, и при вн҃це Максимианѣ...

К. 196 відв. Мцѧ тож҃ ѳ҃. с҃т ѡц҃ Сави како вѣди а҃ггли[3]). *Поч.* Стомѣ ѡц҃ѣ нашемѣ Савѣ живѣщи во пѣстыни...

---

[1]) Дальше з гори на паристих сторонах заголовок: „пасїѧ".

[2]) Від половини тої статї, К. 181 відв. зачинаєть ся нове письмо. [3]) Поверх киновару наведено пізнїйше чорнилом.

К. 197. Мᶜца тоᶮᵡ сказанїе ѿ роᶮᵡ хв҃ѣ. *Поч.* Бысᵀ повеленїе авгѵстѣ кѣсарѣ напйсати всю всѣленнѵю... Із Протоев. Якова.

К. 199. Мᶜца тоᶮᵡ s҃. Бг҃оѿавленїе Гᶜне. *Поч.* Иѡаннъ кр тлю тѻ́ржище сѻ́творимъ любѻвїю ег҃ѻ...

К. 200. відв. Мᶜца февр8арїа к҃. срѣтенїе гд҃а нш҃го і҃с х҃а. *Поч.* (К. 201) Днеᶜ брате законѵдавецᵎ наᶜ совершаѧ. ѩко м аденецᵎ восходиᵀ во цр҃кве земнѣ Іерᶜлма...

К. 202 відв. Мᶜца мар кѣ. Блг҃овещенїе прᵉˢᵀ Бц҃а. *Поч.* Творецᵎ всѣа твари чл҃колюбецᵎ млᶜтвы бг҃ъ наш, всѣгдѣ пекисѧ родѻмᵡ чл҃кыᵐ...

К. 203. Мᶜца августа s҃. Прѣшбраᶻ: Гᶜда наш Іс҃ Хр҃а. *Поч.* Понѣже в бедаˣ и скорбеˣ. хс҃ бг҃го ко чл҃комᵡ своймъ. бывшеᵐ ннѣшнеᵐ вѣце...

К. 203. відв. Мᶜца тоᶮᵡ ег҃. ѵспенїе прᵉˢᵀ. Бц҃й. *Поч.* Єгдѣ гдь҃ бѣ наш прїѧти йзволи мт҃рь своюᵎ. аᶮгломъ ѣй преставленїе ѣѧ возвѣсти...

К. 206 відв. Десетеро Бж҃їе Прїказанїе, (вязанне) ѣже бг҃ъ написавъ мѣзѣнныᵐ перстомъ на скрыжалеˣ каменныˣ на синаѩстѣй гѻрѣ й даᶮ прᵒркѳ Мойсею. *Поч.* Я. Милѳй Бг҃а твоѣго...

К. 208. Почитанїе ѿ Авгари цр҃и по... речѣ (?). *Поч.* Блᶜвно црᶜтво... Після короткої молитви — коротка розвідка про Авгара, про його виздоровленнє і молитва.

К. 209. Ѿ посланїе Гᶜда нашего Іс҃ Хр҃а ко Авгарю цр҃ю. *Поч.* Блжень ѣсй Авгарѳ цр҃ю й грᶻ твой зовемыі Єдеᶜ...

К. 210. Бывше ѿ стомъ ѿбрѳщ. *Поч.* Приеᵐ Авгарь ц҃рь гᶜне писанїе. И посла Авгарь ц҃рь скорописца...

Уриваєть ся леґенда — а разом з нею й цїлий збірник на словах К. 211 відв.:

...й бысᵀ радоᵉˢᵀ велїѧ по всемѳ градѳ й млᶜтна многи творѧше вдовицаᵐ й сиротаᵐ й всиᵐ ѻбѵгоиᵐ. й вѣроваша войма Ѳц҃а й сн҃а й стаго дх҃а нн҃ѣ й прᶜно. По вознесенїиᶻ Гᶜда нашеᴿ Іс҃ Хр҃а. Послаᴷ бысᵀ Фаᴰдѣ апᶜль ѿ бг҃а. дай...

Знаючи склад збірника, читач може виробити собі з поданого низше матеріалу — ортоґрафічного й лїнґвістичного — поняте про мову статий.

Що дотикаєть ся палеоґрафії, не представляє збірник Сімсона на перший погляд нїчого замітного; в ньому вживаєть ся досить звичайний в західно й південно-руських рукописах з кінцем XVI ст.

т. тв. молдавський півустав зі всїми його типічними прикметами аж до ортоґрафії, про яку говоримо низше. Звертає на себе увагу: в першому почерку — вязанне в заголовках, що деколи зовсїм не можна відчитати; в обох знова почерках — оригінальні деколи

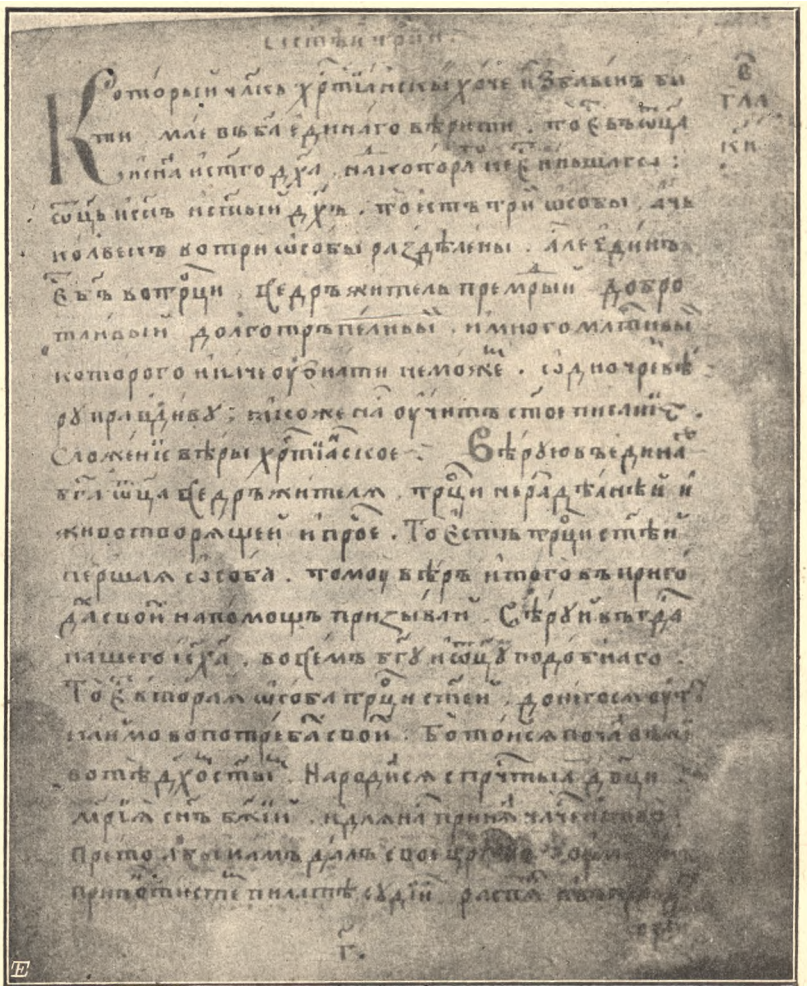

(близько дві третини натуральної великости).

лїґатури, а також деякі букви, характеристичні для славянського письма, що підпало під вплив грецького й латинського.

З окремих букв згадаємо: Ꙍ в виді грецького Σ, досить часте в заголовках; Ꙍ в виді великого латинського W з розвернеными

кінцями; *л* має вид ѧ (к. 205 і ин.). Очкове *о* вживаєть ся двох типів: з одною точкою: ѻка, 37 відв., 38 відв., і з двома: ѽчи́ма к. 1, ѽчи к. 11, 23 відв. і ин.

Лїґатури зустрічають ся такі:

т р: ѿтъ́ѕдѕ 6, ѯїе́ѕ, сѯлашива 3 відв. і бог. ин.

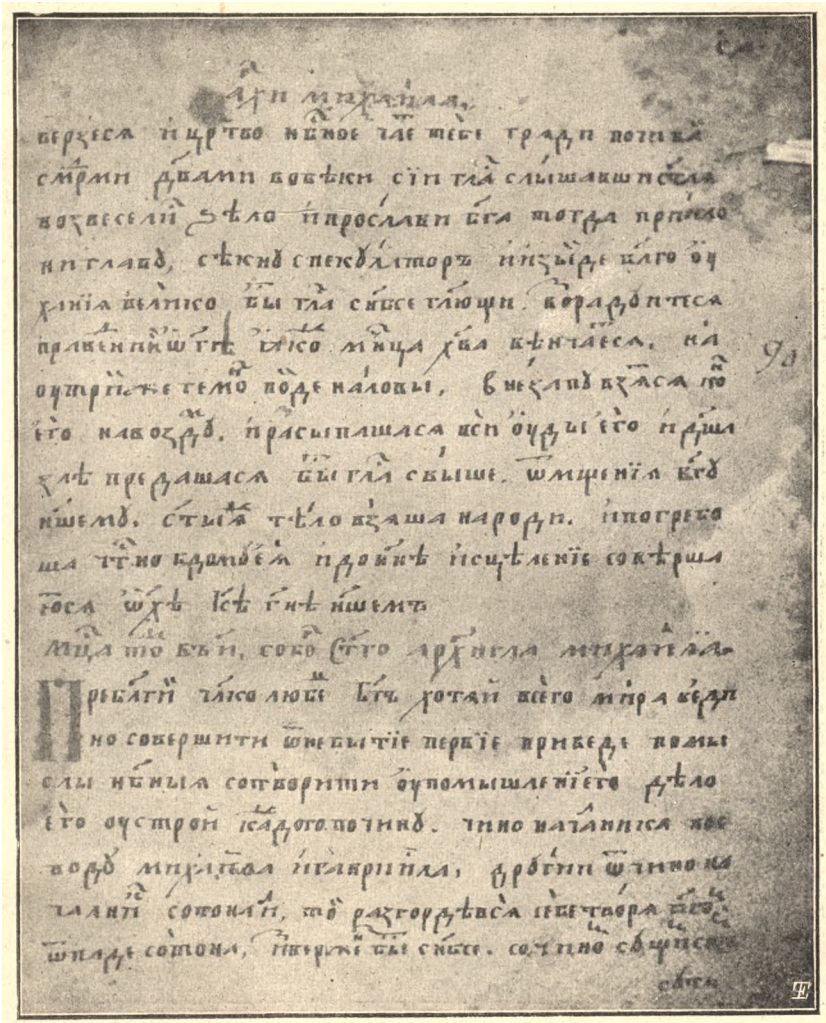

т в: съ ѯвори 5 відв. і ин.

т и: бы ѯ 7 відв. жа ѯ 13 відв.

т у: ѱ 9, нише ѱ 73.

а г: ре́кша ґ 5 відв. і бог. ин.

а у: ρ^{3} мѣйте 4 відв. і ин.
въ: ѿзрадовáсѧ 7 відв.
вп: и пола^{х} 40 (зам. в пола^{з}).
вр: прεфратисѧ 11; фаи вселисѧ 46.
вс: сѝй 3 відв.; 196 і бог. ин.

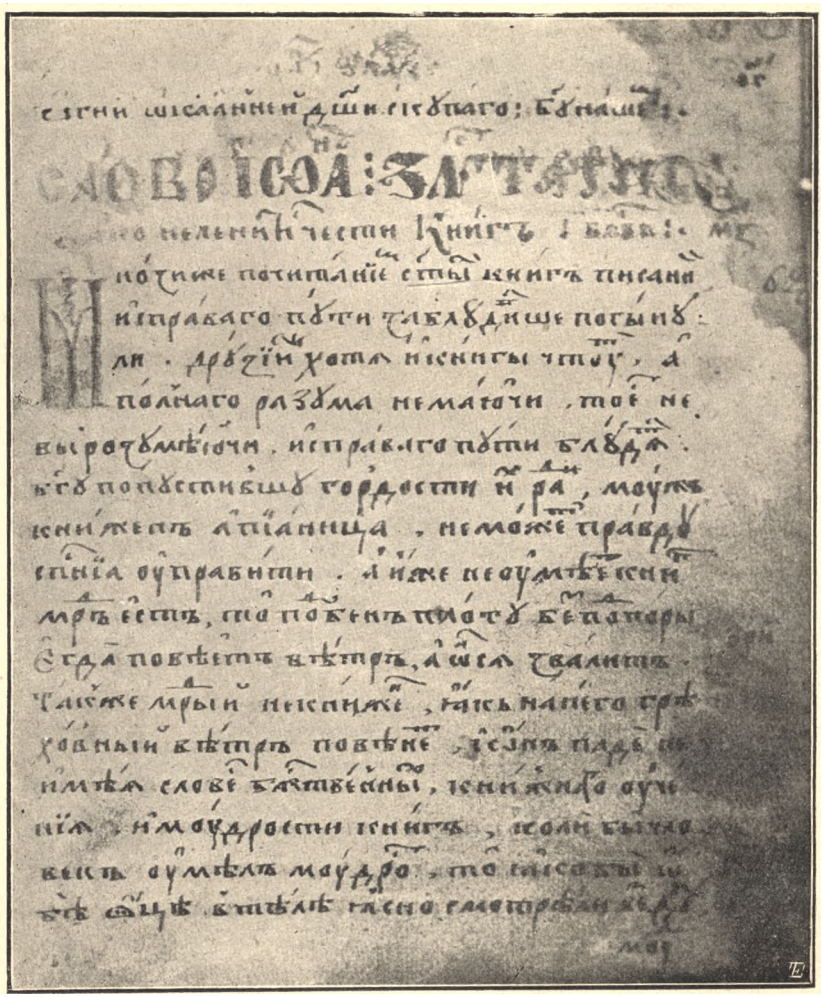

м у: єдинорóгно 16, ст 199 відв.
ну: вну тръ 155.
пр: Готивѣ 4 відв., Прилѣчиже сѧ 8, часто.
ш е: дшею 202, 205 і ин.

Для яснійшого представлення почерків збірника додаємо знимки письма першого переписування (к. 14, 63) і другого (к. 112).

Що тикаєть ся ортоґрафії, то вона визначаєть ся, загалом беручи, постійністю: се ортоґрафія гарно, грамотно написаних рукописей і друкованих книг, що появили ся в південно-західній Росії при кінці XVI століття. Богато випадків болгарської правописи:

ъ зберігаєть ся: съгрѣшиша 1, дръжава 4 відв., грѣка 10 відв., пръвїѥ 20 відв., мрѧзъ'ци 9, жрътвы 6 відв., слѧзами 43, млѧнїа і бог. ин. Дуже часто те ъ зберігаєть ся при плавних р, л, але часом зустрічаєть ся там, де його трудно було би сподївати ся в XVI ст.: къторал 32, къзлица 41 і ин., де воно має значінне чистого самозвука о.

ь досить звичайне при кінці слів: пріатъ 47, всѧкъ 74 ин.

Брак йотації, як видно ще з наведних висше примірів — дуже частий; додамо: красѧсѧ 4. земныа 6, всѧкоа 5 відв., съвершенныа 7, ѿчаанїѥ, вѣчнаа 18 і бог. ин.

Деколи зберігаєть ся старинне ѣ: прѣжде 103 відв., але частійше прѣ[ж] і т. д.

s уживаєть ся правильно: дрѕѕи 43 відв., ѕло 47, мноѕи і инше.

Досить часті склади гы, кы: тоугы 43 відв.

Малий юс (ѧ) уживаєть ся в значінню ꙗ, переважно в середині і при кінці слів; на початку звичайно ꙗ.

Великий юс (ѫ) рідкий, але все таки зустрічаєть ся: сѫпостáтá 11, с̃нѫ 11, дш̃ѫ 73 відв., 179.

Поруч з тим, певна скількість слів носить слїди ортоґрафії західно-руських документів XV—XVI ст., замінивши ѣ, що стратило вже значінне, на ѥ: бесѣдовати 9 відв., нѣ[ж]зѥ 10 відв., в телѣ 11 відв., на з'борѣ 27, кен'чалѣ[т] 38, вѣнци 116, на свѣтѣ 40 відв., именїѧ 43, резонмца 52, хотенїѥ 62, ꙗзѣ 73 і инше.

Та заміна старинного ѣ на ѥ, поруч з поданим низше ототожненнєм ѣ-ї, каже нам, що, збірник Сімсона найправдоподібнійше був копією з ориґіналу, написаного білоруснном; об чім говорять і деякі статї збірника.

Але й той білоруський ориґінал своєю дорогою підходить в богатьох статях до ориґіналу — коли не середноболгарської, то з перевагою сер. болг. правописи, так модного в XV ст.

Хоч як старанно загладжували переписувачі збірника архаїзми і прикмети своїх попередників, то все таки знаходимо більш як 10 випадків, де виявпла ся отверто середно-болг. правопись:

молѧ (1 к. sing. praes.) 209, молѧ сѧ (так само) 136; ймѧ-ще (зам. ймѫще) 6 відв. 20, і поруч имѫщи 74; в'нѧ (acc. sing. fem. gen.) 90 відв., в' бѣнѧ (так само) 139; бѣгомѫнїе 107 відв.; мѧтѧще сѧ 142; в двох випадках маємо невдалу перерібку середньо-болгарської ортоґрафії на руський спосіб: кроке ѣю (сер.-бол. ѣѫ з ѣѧ) 90 відв.; ѡбрѣтоˣ стежица малоу (сер.-бол. стежицѧ зі стежицѣ) 56.

В однім випадку маємо навіть є з ѫ: съпрѣ^{жн}ице 118 відв.; коли тут не похибка, то те є могло з'явити ся під рукою серба-переписувача зі середньоболг. ѧ.

Зазначимо ще болгаризми: нѫдра 62 і нѫ немози^{м} 95 відв.

Студіюючи вийнятий зі збірника лінґвістичний матеріал, затримаємо ся з початку на деяких архаїзмах церковно-славянського походження.

От такі архаїзми в термінольоґії і словарі: ѡгньно ро^{ж}ство (-пекло) 42, 92 (в Слові на воскресеніе Лазаря на підставі Нїкод. Ев.), всемогый бг̃ъ 116; заіменники adverbia — ѡнсїй 93, етеръ — доволї часті.

Вставка д: раздрѫшенїе 4, раздрѫшает сѧ 110, раздрѣшенїе 16 відв., раздрази сѧ 176 відв. Однакож слїдуюче ıе: ѣзеро 52, 42, рѧдомъ — опитемїи 101 відв.

В обсягу конюґації зазначимо форми dual.: есвѣ passim, бѫдева 176 відв., дѣета 22, живета 23 відв., призовѣма 193 відв.

Форми сиґм. аориста й імперфекта зустрічають ся розмірно рідко, рідше як в рукописах, писаних в обсягу великоруської мови. Ми зустрічали форми аориста і від дїєслів спільних з ц.-слав., і від зах. р. новотворів;

аористи (частїйше): разоумѣхˣ, прїидоˣ 16 відв., 36 відв., даˣ 36 відв., имѣхъ 17, нашстрыˣ 9; не знаидоˣ 5 відв., не слѫхаχ сѧ 56, недбаˣ 119 відв., зыска 135, повели 195, види 196, воиїйде 44 відв. і ин.; сътвориχо^{м} 13 відв., не дѣаша 188 відв., воиидоша 45. Імперфекти — рідко: любѧше, мышлѧше 75, возимаше сѧ 198, слѫхаше 91, вокѫшахо^{м} 59, сказиваχоу 155, вопїахѫ 41 відв.

Як на свого рода компроміс, що вийшов наслїдком забутя правильних форм аор. й імперфекта і в кінци їх щезнення зі живої мови — можна вказати на: видише (и-ѣ) 211 відв. і ѣ... оучаша 210 відв.

Переходячи до прикмет старо-руської фонетики і морфольоґії, що зберігли свої слїди в збірнику Сімсона, поперед усього звер-

немо нашу увагу на долю плавних комбінацій, спеціально — на повноголос.

Відповідно до загального характеру літературної славянської мови XVI ст., і в нашій рукописи переважають славянські форми з ра, ла, рѣ (ре), лѣ (ле); але поруч з ними треба сконстатувати певну кількість повноголосних форм, що в части м. б. були вже виразними в білор. оригіналі збірника, в части дістали ся сюди під впливом живої мови переписувачів нашої рукописи. Так поруч з врагъ 62 і т. п. — ворогъ 123 відв., 207 відв.; коро́жкамъ 205 відв., до́рого 15, норовы 34 відв., коротаючи 62, і — веретено 6 відв., стере́чи 17 відв., 92, перезира́ючіе 127. Поруч з глава, главѳ 36 і відв., гладъ (часто), гласъ 62 відв., простовласа 60, — користують ся рівним правом: голова 3 відв., 15, голоденъ 207 відв., голо́вни 65 відв., простоволоса 57, коло́та 124.

Другий самозвук, паразитний, з глухого при плавному (2-ий повноголос) помітили ми тільки один раз: скоропїѧ 62 і відв.

Переходимо до співзвуків.

В деяких випадках (рідко) переписувачі збірника зберігають по традиції мягкі співзвуки і пишуть: оу вѣнци 194, оудовици 201 відв., лицю 11 відв. (тут традиція підтримувала ся мабуть і живим говором переписувача); чюжеи, чюжего 42, чюжи 6 відв., дїю 115, межю 16 відв. 144; але з богатьох випадків замічаємо, що то — тільки ортографічна традиція (крім, преції, мягкого ц): пор. голѳбъ 184 відв., скорбъ 12 відв. і т. д.

Замість ц.-сл. жд — досить часто маємо ж; досажденїе 3 відв., межѳ 71 відв., і passim, оугажденїю 21, нѳжда 96 відв., провожаемъ 5 відв., понѳждайте 6 і ин. (є навіть і новотвір по аналогії — погрѳжда 177 bis.) і зараз поруч руські форми: межю 16 відв., 144, межи 146, промеж 88 відв., оугоже́нїе 21, не нѳжѳ 76 відв., нѳжи, понѳжайте 108, ражаи сѧ 3 відв., рожéнїа 151, оубѳжайте 5 відв., вижоу 173, прежѳ 72 відв., повѣжъ 174 відв.

Церковно-славянському шт (щ) і польському с — відповідає зрідка в нашому рукописі руське ч: не клевечи 6 відв., страчаѣт 3 відв., извлечи мѧ 32 від., мочи 11 (genet. sing.) — некажучи вже про цїлий ряд партіціпіальних форм.

Поруч з ц-сл. зд — зустрічаєть ся й руське роз — : розѳм 3 відв., розны жéзлы 194, розби 187 відв., рослабленъ 211 відв.

Переходячи до формальних прикмет, характеристичних для старинного оригінала статий нашого збірника, мусимо признати, що вони сильно затерті з одного боку славянською літературною традицією, з другого — новими напрямами XV—XVI ст.

Genet. fem. gen. на — ѣ (є): христїанскоє вѣры 14, мла́ды двц̑ѣ 128 відв., всѧкоє непрадвы 206, нечистоты телесноє 206 відв., сн̑ъ онам вдовице 211.

Gen. приложників — третего 14 відв., оучащего 107 відв., чюжего 42.

В обсягу конюґації на — мь маємо такі форми: повѣм 33, ѿдаси дше[р] 3, ще ла повѣсь 94 відв., повѣл бы еси 174 відв. (поруч: есмы, има́мы — часто).

1 особа sing. дїєсл. бѫти — часто есми 7, 16, 56 відв., 92 відв., 144, 211 відв., а раз навіть — есмы̀ з твердим и 16, (поруч — есмъ 16).

Ми замітили тільки один випадок nom. participii praes. на — л: не ми́мо йда 109, але форма fem. gem. того partic. — вже не відмінна — приходить дуже часто: не выроздмѣючи 63, годѧчи 119, кропя́чи 174 відв., ложачи́ сѧ спати, не маючи 63, не мешкаючи 14 відв., мовѧчѝ 64 відв., прикладаючи 112 відв., просячѝ 126, слѫхаючи 64, смышачи 189, хотѧчи 63 відв., не хотѧчи 14 відв. Звичайно — ц.-сл. форми: дѣюще 6 відв., 64, недбающе 22 і ин. Часом без правильного згоджування: грѣшныи чаюци 38.

Таке широке уживанне particip. на — чи — зустрічаємо в памятках переважно білоруського й українського письма й походження.

Щоби покінчити з прикметами мови, які появили ся в далекому періоді формования її діялектів, затримаємо ся ще коло кількох фактів; передовсїм — коло долї ъ і деяких наслїдків його щезнення.

Збірник Сімсона, що тикаєть ся долї ъ, дає звичайні свѣдоцтва рукописей XVI ст.; але поруч з тим треба сконстатувати декілька випадків збереження того самозвука, що перейшов в чисте о: лобъ (gen. bis) 182, косѣ 116; инші випадки в злуках въ, въз, вън съ і сън, а то: не вокѫшахо[м] 59, вокѫси[в]ши[м] 74, вокѫси́хъ 100, воχо́ди[м] 50, воχодѣти 56 відв. востанимо 33 відв., воспоминаймо 12, востѧгни[м] сѧ 202, возы́йде 98, возимаше сѧ 198, (поруч — взымоу̀ 119); поруч з вниманмо 192 відв. і т. д. — вонїйти, вонїйде 44 відв., вонїйде[т] 37 відв., вонїйдоша 45, вонимайте 44, повонегда̀ 137; со ни́ми 104 відв., со́мыслъ 131.

В двох випадках ь дало є і ы изчетены 133, бе[з]правдыствїє 172 відв. (і безправд'ствїє ib.).

По ч, ш, — є перейшло в о: чашою 209 відв., пришо[м] 18, скончовае[т] сѧ 206; поруч з тим по. j: Ѳсифъ 194 відв., 197 відв., Їесифъ 194, 197 відв., Їесифова 104 відв.

В обсягу співзвуків сконстатуємо також те, що деякі з них випали; ми помітили такі випадки: бы́ша (-бывъша, маб. похибка?) 87, богастко 51 відв., под оусна́ми 200 відв., жкшемѕ сѧ 208 відв., пѣсми дѵховными 192 відв., праз'нѵ́имо 102 відв, і 192 відв., праз'нѵю᷑ 115 відв., срѣбникъ 30, 89 відв. bis, 90 (поруч — срѣбрънникъ 89).

Вставку співзвуків маємо в формах: оустрѣсти 38; люблѧ́щїи 45 (по анальогії).

Переставленне співзв. зустрічаємо в слові зежитє 185 (-жьзитє).

Зазначимо дрібниці: Гепсиманїю 204 відв. і — ферфїрѕ 194 відв.; Голїада; полоши (аор., = положи 211 відв. — м. б. похибка); не счадно 43.

Ряд звукових і формових появ вказує на переписувачів-Білоруснів і Українців. Деякі появи можуть відбивати живу мову одних і других, деякі — належать тільки виключно до одних або других. В білоруській копії — деякі появи української фонетики повинні були затерти ся і стратити свою індівідуальність. У нас противне: число характеристичних білорусизмів, як пр. т. зв. а́канне (ослабленне неакцентованого звука і його перехід в инший) в порівнанню мале; за те число випадків ѣ = и досягає поважної цифри.

Тому — в звязи з иншими поміченнями — вважаємо білоруським той оригінал, з якого були переписані деякі статї збірника, а то ті, що мають в собі прикмети, властиві рукописям західноруського походження XV—XVI ст.

В ряді тих прикмет перша — заміна ненаголошеного я (з ѧ) на ѣ, а то: плѣсанїѧ 40, истѣзанїѣ 39 відв., тисѣщи 78 відв., привѣзати 186, мѵ́жайсѣ 177 відв.; і заміна ненаголошеного и на ѣ: ѿрѣцаю сѧ 40 (м. б. під впливом рѣкѵ, рѣчь і т. д.), і Ѣелвестра 181 (похибка?); один раз и замість ѣ: елиѡ᷑скѵю 204 і а замість о: ѻнаѧ (gen., має бути -оноѣ) 211. Коли-б навіть відкинути ті випадки, де появу згаданих замін можна пояснити анальогією, то все таки ті, що зістають ся, свідчать про деякий степень білоруського впливу на мову статий збірника.

Характеристичними з того погляду являють ся й свойого рода рефлекси лучення ър і ръ, лъ; в певних випадках ми бачимо на їх місци тільки одно р: на ѵ́стр'ню 34, крѣкѣ 184 відв., искрнего 209, искрнемѕ 206; частїйше ры, ри: дрыжи᷑ 39 відв., искрыннемѕ

207, крывава 23 і 24, дрика 55 відв., искринаго 206, съдригнѫшас 160 відв. Лучення лъ, ль дали такі рефлекси: мо́л'ныи 38 відв, клинѫ́тисѧ 1, 91 відв., ѿложи иⷢжѫ 207.

Старинне вьрьвьно дало — вервенѣ 66.

Одною з характеристичних прикмет старих західноруських й білоруських памяток являєть ся мішанне ѵ і в, що свідчить про появу осібного звука ў. В збірнику Сімсона знаходимо богатий матеріал того рода, одначе нїяк не рівномірний; в більшій части випадків того міняння виходить заміна старинного в на ѵ:

оѵ бг҃ъ 184, вѣрѫ́ем иⷢ оѵ бг҃ъ 186, і оѵ бг҃а 186 відв.; ѻ҃ведѫ́т во ѿгнь 125; в ра́и ѻ҃ведетъ 115 відв., ѻ҃веде́т во цр҃ство 72, оѵведе (аор., = въведе) 94 відв., 197 відв., ѻ҃веди́ⷢ 193 відв., въ мѣ́коѵ ѫво́диⷮ 111, ѻ҃вѣ́нїе пр. Бц҃и 193 відв., ѻ҃ воскр҃нїе 121 відв., ѻ҃довици 201 відв., оѵ вѣнци 184, ѻ҃ вѣчнѫю жи́знь 67, ѻ҃зѧ́тисѧ (поруч — възѧтисѧ) 99, оѵ многїѧ мѫки имаⷢ тѧ оѵложити 189 відв., оѵ неи (= въ) 96 відв., оѵлогаѧ 185 відв., ѻ҃лѣ́з в кладѧ́ 175, ѻ҃лѣ́зⷮе 175 відв., ѻ҃пасти въ рѫцѣ 22, да не оѵ горѣ оѵпадѣ́те 22, в тѣ́же недѣ́гъ оѵпадѣ́ши 176, оѵ писа́нїе 94, оѵ҃же... оѵпи́сѧ до ко́сти ѻ҃ тѣло 174, оѵ предѣⷢ 188 відв., ѻ҃прѫже 67 bis, оѵсадникъ 67 bis, ѻ҃сѣ под'ѭхъ 100 відв., ѻ҃сѝ 115 відв., из оѵсѣхъ сиⷢ 208, из оѵсего срⷢца 208, ѻ҃скорѣ 36, оѵсолило 89 відв., ѻ҃стаⷮ (= въстаетъ) 67, оѵ стїй сїй постъ 12 відв., оѵ страсѣ 55, внѣйти оѵ таковоѵ́ю любоⷡ 70 відв., ѻ҃ то́мъ 121, оѵ цр҃ковь 210 відв., ѻ҃чера́ 87 (ib. вчера), 102 відв., ѻ҃ четы́реⷯ днеⷯ 91. Що правда, частина сих випадків толкуєть ся старим мішаннем приіменників оѵ і въ.

Богато менше противних випадків, коли замісь ѵ находимо в:

вжива́мо 15, вломиⷡ 91, вра́нїа, вранья́ (= Urania) 129, невгасимый 28, не вгасаⷮ 205, не впиватисѧ 30, навчиⷢ 184, навчи 146, навчисѧ 188 відв., навчи́тесѧ 46, навчиⷮ, навчиⷡ 183, навчи́вшесѧ 46, не вчю 52 відв., повчю 107 відв., повчите 107, не вчиниши 24, привпокоиⷮ 3.

Коли з числа наведених випадків частина належить до мішання приіменників і коли ми маємо навіть в половині наведених фактів появи не фонетичного походження, то все таки та друга половина характеризує досить виразно живу мову переписувачів збірника. Форм з ѵв- або в'в-, звичайних в українських текстах з к. XVI ст. й поч. XVII ст. (Транквілїон, Памво Беринда і ин.) — ми в збірнику Сімсона не зустрінули. Але за те можемо тут скон-

статувати появу, що повстала на ґрунті того самого переходу в і ѵ в ў: старинному ѵ і къ відповідає в збірнику деколи ко: кокѳ́съ 68 відв., кокѳса 100, к когожде́нїю.

Результатом асиміляції співзвуків по щезненю ъ вийшло мішанне приіменників из і съ. З одної сторони треба сконстатувати в нашому рукопису такі форма з асиміляцією, як: зкора 93 відв. зкорицѳ ib, зкере^{м} 5 відв., з горлми 3 відв. і ин.; з другої ряд випадків отожнення згаданих приіменників: с (= з) замість из: спити 186, сторгати 124, по спытанїи 40 відв., спо́вкдь 15 відв. (коли то не польонїзм), кожды з вл^{с} 20) відв., з' ризы 132, словеса зрица́еми 71, звести 126 (= извести);

из замість первісного с: пр^{о}рчьскыѧ ӣз'коры 115 відв., из'вѣсы 138 відв., измови^{м} (змовив ся) 36, из жоною 4 відв., ӣзъ ап^{с}лы вы^{м} 1 відв.

Досить характеристичною прикметою білор. й україн. старинної й нової мови являєть ся асиміляція j з попереджаючим співзвуком, особливо в суффіксї — ьє. В нашому рукопису можемо сконстатувати, переважно на його першіх картках — певну скількість таких випадків: см҃ртю 15 (abl.), много имѣнѧ 183 відв., мо́ци, з великою моцю (abl., польон. ?) 14 відв., за поможе^{м}ю 15, пріймова^{м}є 15 відв., і один раз — ца^{м}ство 19 відв.

В білоруській мові давно вже появило ся отвердїнне ρ; рівночасно з отвердїннем ρ і иншіх співзвуків появило ся і в україн. з ы і и середне и. Поява того звука зазначила ся цїлим рядом випадків помішання в письмі ы і и. Ми зареєстрували в збірнику Сімсона величезну скількість випадків такого помішання, що виказуе наглядно середне и в говорі переписувачів.

Вони вживають ы замість и в отсих словах:

ѿбы́диши 27 відв., ѿбыдньци 41, ѿбыдимы^{м} ib., 116 відв., ѿ скорбы 98, сподобы^{м} 137, быти ли́це своѥ 8 відв., ѿбытели 42 відв., 134, выхо^{р} 38, свободы (imperat.) 20, заповѣды (gen.) 8 відв., 49, гро^{з}дые 58, мно́зы 25, кнѧзы 98 відв., възыра́ѥтъ 11, 137, възырающи 132, назыра́ющемѳ 19, прозырают 176, призыра́ющи^{м} 22, жилы (perf. compos.) 39, на гѳслы 63 відв., ѳ҃слыѧ челюсти 47 відв., въсклыцаю^{т} 120, смыренїе 49 відв., своимы 22 відв., пѣсны 32, мо́лныа 37, мо́лныи 38 відв., 156 відв., сины очи 19, к темнѣй сѣны 84 відв., к'ны́йдѳ 8 відв, вны́де 17, над ными 14 відв., на ны^{х} 3, пред ны́мъ 4 відв., 44 відв., 140 відв., ѿбра́щеши 3, 26 відв., ѿбра́щете 6 відв., трасовицею трасо^{х} 210, назаранне 211, назаранина 210 відв., прамо 195, потрасе сѧ 190 відв., поныракще 64 відв., Лазора 86 відв., бораса 185 відв., Лазорово

86 відв., ѕдарѕ (praes.) 94, корѕᵀ сѧ 67, ѡᵐтарѕ 54, благ҃одарѕ 186, 182 відв., ц҃рѕ 183 відв., 186, ѻуморѕ (praes.) 182, сотворѕ 39 відв., Ѧвгарѕ 209 і відв., рызѕ 7, рызы 183 відв, 194, смотрышъ 10 відв., крычати 125, крычанїе ib., въскрычѣ 108 відв., на ѡстрыхˣ копїе 90, оуᵛрыши 85 відв. bis., нарыцаєт 69 відв. 83, нарыцаѣми 77, нарыцаймоса 114 відв., нарыцаѧ 140 відв., прорыцанїа 88 відв, чернорызец 7, чернорыᵛчестїи 43 відв., вѣрыти 15, и мы вѣрымъ 184 відв., не берымо, не творы 3, дшеры 75 відв., дшерый 76, тры 191, не ѕзрыте 6, архимандрыᵀ 174 відв., прычастїѧ 185 відв., рым'скаго 181, звѣры 128 відв., вѣрте 14 відв., Лазаръ 85, звѣръ 37 відв., тваръ 24 відв., посагнѕти (похибка?) 122 відв., сыроты 41, сыротамь 41, сыротаᴹ 28, сыроти (nomin.) 122 відв., к' сый день 28 відв., сыла 80 відв., носыти 7, носымѕ 7 відв., носымое 23, просыти 20 відв., вѣсы (2 ос.) 109, вѣсы 119, несы (imperat.) 170, в непогасымоᴹ 62 відв., персы 67 відв., десатына 77, плоты (dat.) 31, похоты (gen.) 68, 76 відв., превраты (imperat.) 86, оукроты (aor.) 47, простыраю 23, простырайте 6 відв., постыгнетъ 67.

Скількість випадків другого рода себто и замість ы дещо менша:

бѣᵛ злобй 20 відв., печал'ны били 49, забиваєᵀ 137, не забили 107, збити сѧ (-събыти сѧ) 128 відв., избиваєтъ 33, викелъ 14 відв., ц҃ръ слави (м. б. тут и — з ѣ?) 167 відв., дишеши 24, призиваєᵀ 79, призивающе 116 відв., съзиваєᵀ 87 відв., съзивающе 156 відв., сказиваѵѕ 155, сн҃ѕ мой милїй 35 відв., блюᵡ 133 відв., (= блаждъ), имами 40, 119 відв., 148 відв., не имами 172 відв., не вѣми 1 відв., мислити 67 відв., митарство 132 відв. (чотири рази), въ тмю 1 відв., ѻунилы 124 відв., не ѻунїваймо 76 відв., испитанно 44, їспитанїа 120, которими 191, соборѧ (gen., похибка?) 192 відв., грѧᵡ (= градъ) 209 і відв., тй... бѕдеши 1, кто еси ти 7 відв., клекети 40, ѿ работи 100 від., преᵡ врати 179 відв., в шестїй 98, затикающе 123, млᶜтинею 39, стйни 95, къзиласѣᴹ 51 відв., къзиласѣма 56 відв., къзиласѣтъ ibid.

В деяких випадках вживають ся поруч себе форми і з мягким і з твердим співзвуком: ц҃рѕ 186, ц҃ръ і — ц҃рѧ 2 по ортоґрафічній традиції; також — агґли ї архагґлы 38; деколи в границях одного слова бачимо подвійне мішанне: âспыди 175, мертвимы 85 відв., в гордины 66 відв., неиспокѣдымїа 70 відв., сыроти 20, рызи 19, 139, 156 відв., 171, цати (= цаты) 89 відв.

Як можна завважати зі зібраного висше матеріалу, збірник Сімсона, що тикаєть ся мови, закрашений нерівномірно: в одних статях відчуваєть ся сильнїйше літературний стиль і фонетика білоруської

актової й літературної мови; в других, де то менше замітне, там крізь ц.-славянську покривку визирає жива мова переписувачів-Українців. І розуміється ся, передовсім і більше виразно могла вона показати ся в такій — характеристичній для української мови і чужій для білоруської — появі, як ї зі старинного ѣ і діфтонґи на місци о і є, що здовжили ся по відпадї кінцевих або приналежних до дальшого складу ъ і ь.

При всій нашій увазї, ми не помітили випадків другого роду (хоч вони не рідкі і в більше старинних памятках) крім двох: аще пѣклъ сѧ бѣ҃ъ 6, і повѣ҃ (= повів) 35 відв.

Що тикаєть ся ї зі старинного ѣ (як фонетичного, так і чисто ортоґрафічного, прочитаного переписувачем за і) — то таких випадків зареєстрували ми досить значну скількість, хоч і меншу, як можна було би сподївати ся по рукопису більше як на 400 сторін.

Отсе ті випадки:

1) и ужито замість ѣ: оукедни (imperat.) 193 відв., линостїю 49, ницн 187 відв., не виденїемь 176, повида 184, види 184 і 192 відв. 195, 196 (aor.), невидити 195, видише 211 відв., з дитиньства 131 відв., возвисти 181 відв., горїе (comparat.) 9 відв. повели (aor.) 195, 196, 187 відв., 189, разѳмїю 189 відв., в негасымо шгнї 62 відв., ризоймець 27 відв., 50 відв., ризоимци 24, терпити 187 відв., не мо́зи 79, 95 відв. (Златая цѣпь XII ст. мозѣмъ), притерпи (aor.) 184, припосани 140 відв., шкладаеши всѣми 182, со всими 193.

Тут треба віднести ряд форм imperativi з и = ѣ; про них — низше.

Під впливом неправильного написання в оригіналї — притоґїю 147 відв., (також в укр. Ковельській Палеї, Памятки, І. Франко, 276); правдоподібно з тої самої причини гимо 190 (поруч — часто гемонъ-игемонъ), і верима 99.

2) Противне — ѣ замість и, — що показує такий самий виговір тих букв, находимо в отсих словах:

нена́вѣсть'ника 10 відв., зависти (gen.) 72 відв., 187 відв., завѣстїю 172, (поруч — завиство), привѣдѣнїе (-вид-) 84 відв., к подвѣзѣ 17, свѣтѣлника 204, идоли глѳзѣ (nom.) 188 відв., цр҃ѣ 127 (nom.), инокинѣ 39 відв. [1]), имѣте 92, ливѣйскаго 209,

[1]) В тих двох випадках — ледви чи можна бачити старинний руський відмінок з ѣ зам. ц.-слав. ѧ.

в'сóнмѣщих 171 відв., (у Фр. — сонмищах); м. б. не без впливу анальогії образували ся форми: Галамѣка, Галамúм 198, Галамїм 104 відв., здравїе (comparat.) 3; м. б. тут треба віднести і запожичені — звѣтажилъ 14 відв. і ин.

Різкий украïнський характер надає мові поучень, уміщених в збірнику Сімсона, подостача форм 1 ос. plur. praes. і ще частїйше — imperativ-у на — мо, з майже незмінним збереженнєм в другому випадку суфф. ѣ = и.

Форми praes. 1 ос. plur.: есмо 2, 12 відв., 13 відв., 22, 29, 31 відв., 32, 35 відв., 40 відв., 43 і відв., 51, 59, 77 і відв., 105, незнаемо 183 відв., имаемо 35 відв., живéмо 22 відв., прóсимо 15 відв., прѝдемо 28 відв., подвизаемо 74 відв., не ѿдаемо 78.

Скількість форм 1 ос. plur. imperativ-у — дуже велика; наводимо все, що подибали:

бóймо сѧ 80 відв., 107, блг҃одарствúймо 105 відв., вѣдмо 102, 65 відв., не вѣдмо 79 відв., вѣгáймо 3 відв., вѣжїмо 19, вѣжимо 22, 32, вжива҃мо 15, книмаимо 192 відв., воспоминáймо 12, востанимо 33 відв., востагни҃ сѧ 202, козлюбúмо 121, възмагáймо 76 відв., вѣдáймо 15 відв., вѣрúймо 113 відв., дáймо 65 відв. (bis), живѣ́мо 15, згожáймо сѧ ib., не згúбúмо 12 відв., имáймо 14 відв., исповѣ́жмоса 46 відв., молимо҃ 33 відв., не леноу́ймо сѧ 114, напишимо 21 відв., нарыцáймо сѧ 114 відв., ѡстá-нимо 22, ѡстá҃мо 114 відв., ѡстан҃мо сѧ 76 відв., ѳмыймо 116, ѿчáймо сѧ 18, 45 відв., 65 відв., 121 відв., ѿидемо 174 відв., ѿдáймо 77 відв., плачмо сѧ 13, 117, подвиза҃мо сѧ 115, познáймо 74 відв., пойдимо 100, покажимо 79 відв., покáймо сѧ 69 відв., 121 відв., 203 відв., помина҃мо 13, попечалу́ймо҃ 29 відв., попечúмо сѧ 5 відв., порéкнúимо 74, 109, 201 відв., послúхáймо 22, послѣдúймо 49, потрúдúмо сѧ 74, потѵ́жимо 117, потщїмо сѧ 48, потрúмо сѧ 39, 73, 76 відв., почтѣмо 30, почтúмо 48, похвалúмо 178, празн҃нúймо 102 і відв., празнúймо 102 відв. і празнúимѵ 192 відв. (похибка), преста҃мо 12, приготокѣмо сѧ 13, прúоуготовимо 82 відв., прїймáймо 80 відв., прїймимо 67 відв., пристѵпáймо 80 відв., прилѣпúмо сѧ 32, просúмо 114 відв., прославмо 80 відв., послúхáймо 82, радúймо сѧ 79, разѵмѣ́имо҃ 11 відв., ско҃чáймо 80 відв., слúхáймо 64, совръшúмо 82, справúймо сѧ 15 відв., сътворúмо 82, творúмо 32, 74, ѹбоúмо сѧ 31, ѹзнáймо 14 відв., ѹтвердѣмо 19, ѹтѣкáймо 14, хвалúмо 11 відв.

Те саме закінченнє — в ряді форм дієсл. **бꙑти**, в складових формах конюґації; **бꙑхмо** 43 відв., 22 відв., 15 відв., 60, 51 відв., 92 відв., 107, **абꙑсмо** 14 відв., **бо^{с}мо хвалили** 15.

З инших форм imperativ-у, що стріли ся нам в збірнику Сімсона, згадаємо:

2 ос. sing.: **рєчи** 119 (пор. вище — **попечимо сѧ** 5 відв.), **повѣжъ, хочъ** (**а хо^{ч}ли**) 15, **можъ** (**ты колико^{ж} можъ**) 33, **послꙋхай** 104 відв.

2 ос. plur.: **видѣте** 105, **мовте^{ж}** 16, **пойдѣте и знайдѣте** 175 відв., **придѣте, пріймѣте** 41 відв., **ходѣте** 22, **повѣжте** 107 відв., **рецѣте** 105, **слꙋхайте** 49 відв., 52, **послꙋхайте** 12, 30 відв., 46 відв., 49 відв., 72, 74 відв., 101, 107 відв., 112 відв., 121, 124, 159.

З поміж дієсловових форм, характеристичних для переписувачів рукопису, треба згадати досить численні випадки уживання 3 ос. praes. без особового закінченнє, а також 3 ос. futur. дієслова **бꙑти**:

бꙋдє („**что^{ж} бꙋдє нам, не хотѧщи^{м}... постити сѧ**“) 78 відв., **боꙋдє** 203 відв., **воздає** 201, **дає мл^{с}тни** 107 відв., **донесє** 4 відв., **зблює** 12 відв., **не знає** 74 відв., **изыйдє** 57, **избавлѧє** 15 відв., **хто сѧ кає** ib., **лає** 35, **має** 14, **може** 76 відв., **не може** 201 відв., **печалꙋє** 75, **покꙋшає** 17 відв., **поклонѧє** 200, **подобає** 209, **подаѥ** 17 відв., **престаєє** 15 відв., **оумѣє** 194 відв., **хоче** 14 и **хоще** 150 відв.

Крім того з форм складових часів вкажемо такі:

бо^{с}мо кꙋплєны 15; **до^{л}жни єсмо** 2, **єсмо съгрѣшили** 13 відв., **постили єсмо** 12 відв., **покаали сѧ єсмо** 1 (bis), 39 (bis);

абы рачи^{л} 15 відв., **абы^{с}мо хвалили** 14 відв., **бꙑхмо и бꙑхо^{м}** 60, **предали бꙑхмо** 92 відв., **аще бꙑхмо чꙋли** 22 відв., **абꙑхмо не сължили** 15 відв., **абꙑхмо не забили** 107, **да бꙑхмо сѧ спасли** 43 відв., 51 відв., **да бꙑхмо давали** 75;

како кто бꙋде^{т} жи́лъ 40 відв.

В обсягу деклїнації зазначимо тільки: **тримѝ рѣчи** 154 і білоруське — **по чюжи^{х} домо^{х}** 6 відв.

В обсягу заіменників і прислівників поруч зі старинними церковно-славянськими формами, як **лзъ** зустрічаємо й руське **ѧ** 16, і характеристичні білоруські форми: **што** 15 відв., 16, **што бы** 63 відв., **се** (= **сѧ**) 177 відв., українські: **чи** 131 відв., **що** (**за що бꙋде нѡ̄е крѡ̄ченїе** 203 відв., **хто** 15 відв., 40, 70 відв., 76 відв., 101 відв.; **а̑кы́й** 12 відв., 30 відв., **собѣ** (= собі) 5 відв., 12, 35, 39

відв., 73 відв., 135, 205 відв., і токѣ 81 відв; ц.-славянському къжьдо відповідає кождый 14 відв., 39 відв., 65 і каждаго ib.; котрый — бракує, є тільки которїй 205.

Між злучниками, приіменниками і прислівниками панує повне замішанне: тут є старославянські — і білоруські, українські, польські:

але 14, 15 відв., албо 206 відв., ако (люко водѫ, ѧко грѣхъ) 5 відв., ко (бо немогли) 14 відв., акы 14 і відв., гдѣ (всюди з є) часто, ведлѫг 16, зѧкжды 21 відв., 48, 120 відв., иж (= що) 14 відв., иж (= щоби) 79, ино 54 відв., коло него 197, кѫ волн 16, поки 31 відв., 39 і покн 22, прето 14, а прото 14 відв., тєж 14 відв., 15, якъ 11 відв., 13 відв., 57 відв., 76 відв., 91, 193 відв.

Закінчуючи бесіду про мову статий збірника Сімсона, мусимо сказати, що при виразних архаізмах, при стремлїннях переписувачів тримати ся славянської лїтературної традиції навіть в ортографії, все таки їх мова як з граматичного, так і в словарного погляду визначаєть ся незвичайною пестрістю. Вправдї то ще не та пестрість, що так характеристична для оригінальних творів українських і білоруських авторів з кінця XVI і поч. XVII ст., одначе навіть при побіжному читанню виступає перед читачем велика скількість польонїзмів, деколи, здавалось би, зовсїм непотрібних, як пр.: ачь колвекъ 14, ведлоуг, згодливе, клопот 73 відв., кѫ ѵвалѣ 15, малженьство 206 відв., ѳкѫпителѧ 14 відв., прибытек 137 відв., понева 204 відв., слонце 77, 192 відв., 200 відв. і ин. ѳустакйчне 14 відв., членки 15 відв., шемранїе 88 відв., налепѣй, посѫшенство 84 відв., і богато инших, звичайних в мові осьвічених Українців XVI—XVII ст.

Коли з увагою прочитаємо статї збірника, то помітимо, що не всї вони закрашені рівномірно живою народною мовою. Як сказано висше — і в тім можна переконати ся з доданих знимків, — переписувачі, особливо перший, визначали ся великою старанністю й увагою. Число наведених висше збочінь в сторону живої мови, беручи під увагу великість рукопису — показуєть ся зовсїм не великим[1]).

Не вважаючи на те, деякі статї носять на собі замітні слїди коли не умисної перерібки, то по крайній мірі — приладження до розуміння читача або слухача: маю на думцї ряд поучень на початку збірника.

---

[1]) Цїкаво, що головна їх маса стрічаєть ся на відворотних сторінках карток.

Ті поучення належуть головно до покаянних, які читають ся в неділі великого поста[1]); головних їх мотив — „покы єсмо живы, поклаймо сѧ“ 45 відв. Такі самі й инші слова, що відповідають покаянному настрою; „чи забыла єси съдѣявши сїа?“ 131 відв., задаеть ся — в одному з них питанне грішній душі. „Горе в'сѣкомѹ чл҃кѹ несл҃ѣхлючи сты҃х҃ о҃ц҃ь наказанїа“ 117, писав автор збірника і розуміючи гарно, що „слѣхати“ замало, а треба й дещо розуміти з вислуханого — постарав ся хоч би поверховно зблизити дещо старинні поучення до розуміння сучасників. Таким чином з'явила ся замітна закраска в мові, ще більше видна, коли візьмемо в цілости декілька відривків поучень зі збір. Сімсона і порівнаємо зі старинними текстами; приміром:

Збірник Сімс., к. 79 відв.

Не боѹ҆дмо тѣкмо словѣ҃м хр҃с҃тїанє братїе: нѡ и҃ дѣлѡ҃м покажимо вѣр҃ѕ, да҆ не речет҃ намъ Гс҃ь, сїи҃ людїе тѣкмо ѹ҃стнами (чтоут) призива҆ют҃ мѧ, а҆ срц҃е и҃х҃ далече ѿстоит҃ ѿ менѣ. Слы҃шите бра҆тїе и҃ помыслите ѡ҆ сем҃, како зем҃наго цр҃ѧ и҃ли кн҃ѕѧ боим҃сѧ. а҆ще какѡво словѡ прїидет҃ ко людем҃ го҃, и҃ли листъ написа҃ный, тѡ҆ всѣ съ страхѡ҃м борзо прїидѧ҃т, и҃ слѹхаю҃т прилѣ҆жно написа҃нное и҃ слыша҃вше повеле҃нам творѧ҃т. а҆ще ли҆ кто҆ не слыша҃в, а҆ ѡ҃н҃ дрѹгы҃х питае҃т, что҆ е҃ст҃ повелѣ҃нно ѡ҃ ц҃р҃ѧ и҃ твори҃т тако. Я҆ Бѕ҃ по всѧ дн҃и...

В тому самому слові, низше:

Сімс., к. 80 відв.

...Бг҃а бо҆ймосѧ, съ страхѡ҃м прослав҃мо его, ско҃нча҆ймо слѹ҆жбоу҆ ц҃рко҃вню. что҆ е҃стъ в'сего

Пѣтуховъ, ст. 21—22.

Не мозите, братье, словомъ точью кр҃с҃тьанѣ быти, но и дѣла покажемъ, да не речеть к намъ Г҃с҃дь Бг҃: си людье оусты точью чтоуть мѧ, а срц҃а ихъ далече мене ѿстоять. Поистинѣ же тако видимъ васъ: аще бо ѡ҃ земнаго князѧ како любо придеть слово к подроучнымъ его гражаномъ, то вси съ страхомъ пришедше, послоушають его, и слышавъше творять повелѣнна имъ. Я҆ Боу по всѧ дни...

ibid., стор. 23.

...Того оубоим сѧ, Того съ страхомъ прославимъ и трепетомъ. Поразоумѣемъ,

[1]) Пѣтухов, Древнія поученія на воскресные дни вел. поста. Сборн. отд. р. яз. и слов. Импер. Акад. Наук. XL, №. 3, 1886 р.

стра^{ш}и҃ѣ, ѥ҃гда ви́диши сн҃а Бж҃ïа закала́ема...

слоужбоу цр҃квноую: что сего есть пристрашн҃ѣ, егда видиши сн҃а Бж҃ïа закалаема...

Окрім закраски в мові, підпали слова про піст значним змінам і деякому скороченню, пр.:

Сімс., к. 82.

...мⷭ^{ж} жѐ до^{м} свой съхрани^{т} пребываи́й к по́ст҃к. По́стомъ мл҃твою и҆ вѣ́рою ѡ҆чищаю^{т}ся гр҃ѣси и спасе^{м}ся ѿ всѧ́каго зла. по́сто^{м} и҆ мл^{с}тинею, ꙗ҆же сотвори́ къ бг҃ⷭ, ѡ҆чищаеши дш҃ⷭ и҆ т҃ѣло. но̀ мы̀ бра́тїе послⷭха́ймо ѡ҆ гле́мы^{х} и҆ сътвори́мо гла́ко, и҆ совръ-ши́мо по^{ст}ное тече́нїе до́бре, и҆ дойде^{м} ч^{с}тою (відв.) сⷥ́вѣ҃стїю ст҃го въскр^{с}нїа хⷯ҃ ба҃ нашего, и҆ наслади^{м}ся бж^{с}тве́ны^{х} та҆и҃нъ, и҆ во бⷭ́дⷭще^{м} вѣ҃це цр^{с}тво нб^{с}ное полⷭчи^{м}, ѡ҆ хⷯ҃ѣ їс҃ѣ гⷭ҃.

Пѣтуховъ ст. 26.

...моужь же, въ алчьбѣ видѧ женоу свою пребывающю, добрѣ хранит ся, и жена, видѧщи моужа своего приемлюща алчьбоу, ревностью оуподобитсѧ емⷭ. Кто свои домъ оухоуди пребываѥ въ алчьбѣ? алчьбою оупразнишасѧ поварови ножи, ибо трапезы доколѣ бываютъ гобьзиною; не работаютъ дѣти алчебника, осирѣкше заима ради оча; милостынѧми и вѣрою очищаютсѧ грѣси; алчьбою же и мл҃твою спасетсѧ ѿ всѧкого зла. Елико бо алчьбою оуимаеши плоти, толико же твориши силноу дш҃оу къ Боу҃. Тѣмже, братье, послоушайте гл҃мыхъ и потъснѣтесѧ свершити постное тече-нїе, да и сдѣ съ чистою свѣстью наслади́мъсѧ бж$_{с}$твныхъ таи҃нъ, а въ боудоущемъ вѣцѣ вѣчныхъ бл҃гъ оулоучимъ, о Хⷯ҃ѣ Їс҃ѣ Гⷭ҃ѣ нашемъ, емоу же слава съ ѡц҃мъ:.

Слово на 5-ту неділю посту Федора Студийського в порівнанню зі старшинним текстом значно скорочене. Наводимо ще два відривки з поучень для характеристики їх стилю; зі слова Івана Золото-

устого „к глаголющим, яко нѣсть спасти сѧ в мірѣ живѫщимъ“ к. 65 відв.:

... „а̃ еже въ мирѣ братїе живем, не ѿчаймо сѧ, аще и̂ съгрѣшим, то покаанїем приб҃гнем к' бг҃ѹ, и вѣмо мл҃стиви и податливи к' кѣдным не имѫщим и̂ немощ'нимъ, то̂ даймо что̂ назбыт маемъ потребы своей. тѣм бо дѣлѫ назбыт нам бж҃ѣ имѣнїа далъ, да быхмо неимѫщим ѥ̂ давали, а̂ кѣдаем ник҃ским не родилосѧ имѣнїе. того дѣлѫ даймо сами ѿ себѣ“.

Або зі слова Атанасія на 1 неділю посту, к. 77 відв.:

...„Бы же глѣте к' себѣ: тыи стїи крѣп'ци были, а̂ мы слаби ѥ̂смо и̂ немощни. То аще слаби ѥ̂смо и̂ немощни, то понѣ д҃ десатинѹ ѿдаймо чисто“.

З часом ті й подібні поучення — послужать правдоподібно цінним матеріалом для досліду над проповідю на Україні; поки що, ограничившись наведеними відривками, звернемо увагу на одну зі статей збірника, що також представляє значний літературний інтерес: маємо на думці „Слово ѿ мѫкѣ Гда нашего Ї҃ѹ Х҃а, на к. 145 відв. — 173. То не та стаття, що звісна в ряді відписів і видана Н. М. Тупіковим в „Памятниках“ Общ. Люб. Др. Письм. Вона дає варіант тих оповідань про муку і смерть Христа, що також опирають ся на Нїкод. Ев. і видані Ів. Франком в „Пам. укр. мови і письменства“. Найблизший до нашого тексту — з Ковельської Палеї. Не маючи наміру розслїджувати справи відносин тих текстів, наведемо лише декілька даних для порівнання, маючи на увазї також сербський текст тої статї, виданий в Гласнику Срп. уч. Друштва, кн. 63. З одним і другим текст збірника Сімсона дає значні ріжниці:

Сім. „знаменїем носители“ 147 відв., *Фр.* (Ков. п.) оръженосци.
„ „Си словесѧ къ громѣ граю разѫмѣю“ (пророц. Давида) *Фр.* 298 і *Срб.* 112 „сей гласъ разѫмѣю“.
„ „ѹ҃знакъ“ 152 відв., *Фр.* казна, *Срб.* ѹ҃жника.
„ „писмо“ 158 відв., *Фр.* писма, *Срб.* писанїе.
„ ѡ҃провадѫт“ 158, *Фр.* проведѫть, *Срб.* спроведѹть.
„ „послѹхайте“ 159, *Фр.* і *Срб.* послѹшайте.
„ „рачи прїйти“ 159 відв., *Фр.*, в *Срб.* прїйди.
„ „Полкъ“ 160 відв. і ин. = *Фр*, *Срб.* сонмъ.
„ „къ вежю“ 160 відв. *Фр.*, = *Срб.* въ домъ.
„ „дадита нам два wскрѫтка книжна“ 163, *Срб.* разнолистна хартинна 107.
„ „пре силою нечѣйною“ 163, *Срб.* недокѣдомѣ.

Сім. „Гдѣ є҃стъ см҃рти клинъ твой“ 167 відв., *Фр.* жало 298, *Срб.* жело.

„ „ис пе́кла“ 168 відв., *Фр.*, из Ѧда.

„ „всѧ бе҃справ^{ж}ствїа“[1]) 169, *Фр.* і *Срб.* всѧ неправды.

Тими декількома замітками ми бажали би тільки звернути увагу дослїдників на тексти збірника Сімсона.

На закінченнє звертаємо увагу читача на статю на к. 206 відв. і даль. (див. опис), дуже інтересну задля перекладу самого тексту заповідий і задля їх пояснення.

Виймаємо з тої статї текст заповідей, де найбільше відбиваютъ ся слїди дїлання живої вимови на літературну славянську мову.

а҃. „Милⷭ́й Бг҃ъ твоє́го. йзо всѣ́хъ си^{х} твои^{х} на^{х} всѣ́ створенїе твоѥ“... (к. 204 відв.).

в҃. „Ѧбы и^{х}ши^{х} бг҃ѡкъ не хвалити. а҃ни чаро^{м} ни ворожкамъ не вѣ́рити“... (к. 205 відв.).

г҃. „Не бїй никого ни ѡ҃рⷭ́жиемъ ни а҃зыкомъ“... (к. 206)[2]).

д҃. „Не разбива҆ не кра^{х} не бери оу҃ неви^{ж}наго“... (ib.).

з҃. „Не жада҆ жены брата своѥго а^{ж}бо бли^{ж}нѧго своѥ^{г} и҃ ма^{ж}женьства неразлⷭ́чай“.. (к. 206 відв.).

и҃. Невѣ́рнаго сѣ́до^{ц}ства не свѣ́^{д}чи проти^{в} бли^{ж}немⷭ́ своѣ́мⷭ́“... (к. 207).

ѕ҃. „Не присѣ́гай на кривдⷭ́ про бг҃а твоего“... (207 відв.).

і҃. „Не бери дармо и҃менѝ бж҃їа во ⷭ́ста своѧ. Бг҃а твор'ца своѥго мл҃ⷭ́вй и҃з'оусѣ́хъ-си^{х} твои^{х} и^{з} оу҃сѣ́го ср^{д}ца твоѥго и҃ ѿ всѣ́м дш҃и твоѣ́м и҃ ѿ всѣ́и мысли твоѣ́м. Сїѧ первам и҃ ко^{м}шлм заповѣ́д'. и҃ вторам подобна ѣ́й. воз'любиши искр'него своѥго ꙗко са^{м} сѣ́бе сѣ́ю ѡ҃вою заповѣ́дїю ве^{с} законь и҃спрамлѧе^{т}ⷭ́:

Пояснення до заповідей написані по більшій части досить правильною церковно-славянською мовою, деколи з примішкою (в словарі) польонїзмів і білорусизмів (в фонетиці), як приміром:

„Слы́ши фал'шивы́ свѣ́доⷭ́, ѿложи и^{ж}ⷭ́, г҃ли и҃стинⷭ́ ко^{ж}ды и҃скрын'немⷭ́ своѣ́мⷭ́“... к. 206, пояснення до 8 ої заповіди, або:

„Слы́шите братїе, ꙗко заповѣ́далѧ^{т} намъ бг҃ъ, абы и^{х}ши^{х} бг҃ѡвъ не хвалити, а҃ни чаро^{м} ни воро^{ж}комъ невѣ́рити. тако бо оу҃ста сты^{м} дх҃омъ наоу҃чени бы́ша ꙗко в послѣ́днѧ врѣ́мѧ бⷭ́дⷭ́^{т} чл҃вци сами сѣ́бе любити. и҃ сребролюбци немл^{с}тви. горди хⷭ́л'ници. родителе^{м} досатители (sic!), не блг҃ода^{т}ни не прпдбни. не любовни, воз'носливи славолюбци... і т. д.

---

[1]) В рук. помилка „бе^{с}прⷭ́правⷭ́ствїа“.

[2]) В рукоп. між к. 205 і к. 206 вирвана картка.

Коли дані подані нами в нашій статї будуть не без користи для історії української мови і літератури, то ми будемо вдоволені сьвідомістю, що підняли ся незайвої працї.

В доданій знимцї з к. 14-оï вповнї наведена перша сторона „Визнанїа и науки о животворящей Троицѣ". То „Визнанїе" видаємо в додатку.

Додаток I.

К. 13 відв. Визнанїє и наука о [стѣ] й животворящѣ тр°ци выкланїно. ѣ глав кй

К. 14. Котóрый чл҃къ хр°тїáн'скы҃ї хочє йз'бавéнъ бы҃ти, мáє въ бг҃á ѣдинáго вѣрити. тò є^ст^ въ ѿц҃а и сн҃а й ст҃го дх҃а, нá^ї^ котóра^го^ не є^ст^ йньшагѡ; ѿц҃ь й сн҃ъ й ст҃ый дх҃ъ, то ѣстъ трй҃ ѡсобы, á҃чькóл'векъ во трй҃ ѡсóбы раздѣлéны. á҃ле ѣдúнъ є^ст^ бг҃ъ во тр°ци всенáрѣжитель премáрый, добротлúвый дол'готръпéливы҃ї, й много мл°тивы҃ї, котóрого йнáче бу҃знáти немóже^м^. ѡдно чре^в^ вѣрѕ правдúвѕ, ꙗкоже нл° оу҃читъ ст҃ое писанїе.

Сложéнїе вѣры хр°тїа^нс^кое: Вѣрю въ ѣдина^го^ бг҃а ѿц҃а вседръжúтелѧ, тр°ци нераз^в^дѣлнѣй й животворящей й про^ч^е. То ѣстъ тр°ци ст҃кй пéр'шаѧ ѡсóба. тому҃ вѣръ й того въ пригóда^х^ свои^х^ на помощъ призы҃вай, вѣрвй къ г°да нáшего їс҃ хр҃а, вовсéмъ бг҃ѕ й ѿц҃ѕ пóдóб'наго. Тò є^ст^ в'тораѧ ѡсóба тр°ци ст҃ей, до нéго сѧ бу҃тькáймо ко потрéка^х^ свои^х^. Бò тóйсѧ поча^л^ въ животѣ дх҃о^м^ ст҃ы^м^. Народи^л^сѧ с прч°тыа дв҃ци мр҃їѧ сн҃ъ бж҃їи. й длѧ нл° прина^л^ чл҃чен'ство: прéто ꙗбы нáмъ дáлъ свое цр°ство: бу҃мвчéнъ при по^н^тй'сте^м^ пилатѣ свдїй распя^т^ й въ прáвдѣ (к. 14 відв.) бу҃ме^р^ погребéнъ, без'ч°тнвю смр҃ть длѧ нл° те^р^пѣ^л^ невúнне, нехотѧчй нл° гр҃шны^х^ предати сме^р^ти вѣчнои, ствпи^л^ до пéкла. тò ѣстъ до áда, й свои^х^ ст҃ы^х^ навести^л^ и вивелъ и^х^ с темнúци, а^ж^ дó ра^ю^ ѡпровадúлъ. не хотѧчй ꙗбы з нл° тл҃^м^ которы҃ї ѡстал^ъ^. ꙗ и^ж^ ѡ^ц^ дш҃и ст҃ы^х^ выкланити рачи^л^, трéте^го^ дн҃ѧ з мр҃твы^х^ въста^л^, смр҃ть зъѣтѧжилъ, й своимъ вѣрны^м^ надѣю зостáви^л^, ꙗ и^ж^ смр҃ть оу҃же над^л^ ны҃ми зъѣтѧ^в^ства не нáйде, бò не могла ѡдръжáти гд҃а нш҃его їс҃ хр҃а, Тáжъ потѡ^м^ коз'шéлъ на нб҃са ѧ^к^ бг҃ъ сúламъ. й ѧ^к^ з'вѣтѧ^ж^ца смр҃ти мóци скоéй бж҃їй, й сéлъ на правици бг҃а ѿц҃а. а́ прóто те^ж^ възлюблéнїй нáмъ мúлый хр°тїáне. бу҃знáймо Ѳкѕпителѧ нáшего вышнаго бг҃а. ймáймо чю́лость ко^ж^ды҃ї ѡ собѣ не мéшкаючи. ꙗ бы^с^мо ѣго ст҃оую́ мúлость бу҃ставúчне хвалúли, миловáли, в'зывáли, с' ч°таго ср^ц^а, а́ прáвы вѣры, ра^з^умѣючи то́, ꙗ и^ж^ то́ и^ж^ повтóре прїйде^т^ з велúкою моцю

и̑ сла́вою сⷭ҃тꙋ живы́мъ и̑ мр҃твы́мъ раⷭ҃соу҃ко́мъ свои́мъ кел'ми гро́зны́мъ, та́ꙗ вѣ́рте ѡ̑ х҃ѣ (к. 15) їс҃ѣ сн҃е бж҃їи́мъ пе́вне кото́рый ста́лъ дла́ на́ше чл҃ко́мъ правы́мъ, прина́ꙗ тѣ́ло, а̑ бж҃ства не ѡ̑ста́ви́ꙗ, бо̀ чего̀ нем҃ꙋ тѡ̀ прина́ꙗ. а̑ што̀ мѣ́лъ, того̀ неѡ̑ста́ви́ꙗ. е҃ст҃ бъ̀ правди́вый и̑ чл҃кълюбе́ц. Є̑динъ бъ̀ е҃ст҃ з бг҃ѡ́мъ ѡ̑ц҃емъ прав'ди́вый. з' бж҃ствомъ и̑ чл҃ч҃ствомъ, сн҃ъ є̀дины́й. а̑ хо҃ꙗли пра́вы́мъ хр҃ст҃їа́нино҃мъ кы́ги, маешъ те҃ꙗ въ дх҃а̑ сⷭ҃го вѣ́рны́ти. Тѡ̀ е҃ст҃ тре́тꙗа̀ ѡ̑сесва тр҃оци сⷭ҃ѡ́й. съ бг҃ѡ́мъ ѡ̑ц҃е́мъ и̑ сн҃о́мъ ꙋ҃ мо́ци е҃ди́ной, ѡ̑ц҃ъ и̑ сн҃ъ и̑ дх҃ъ сⷭ҃ты́й, всѣ̀ сътвори́ти рачи́ꙗ. Вѣ́рꙗ̀же въ ц҃рквь хр҃ст҃їа́нскꙋю, бы́ти сⷭ҃таа̀ ѡ̑бы́чае́мъ до́бры́мъ справе҃дливы́мъ. ꙗ̑ко те҃ꙗ и̑ пре҃кове҃ ны́ши моу҃ꙗ сⷭ҃ты́й, неѡ̑смы́ꙗне ꙋ҃сл҃говали г҃ѕ бг҃ѕ своемꙋ, кото́рыми҃с и̑ то҃т чл҃с дх҃ъ сⷭ҃ты́й ѡ̑пека́е пи́лне, ѡ҃вдѣ́же и̑ мы̀ сно́ве, тое҃ꙗ ц҃рквѐ бж҃їй, кото́рый е҃стъ бъ̀ їс҃ѣ х҃ѣ голова̀ вс҃ѣ҃м зго҃ли́ве проти҃в себѣ̀ живѣ́мо, напре҃ꙗ кѣ хвалѣ҃ бо҃ꙋ сⷭ҃томꙋ и̑ г҃ѕ мл҃сти и̑ запоможе́нїю бли҃ꙗнаго свое̑го, бо҃смо до́рого кѣпле́ны и̑ сме́ртю гро҃вно́ю с пе́кла выз'воле́ны, Тѣ҃ст҃ъ е̑стъ ви́нни̑ца ба҃ вседръжителꙗ тѡ̀ е҃ст҃ събранїѐ лю҃ꙗское ц҃ркъвь, згожа́ймо сѧ в' не́й, ве́длоу҃ приказа́ꙗ е̑го сⷭ҃го, вжива̀мо (к. 15 в!дв.) тѣ҃ц҃рко́вны҃х сто́стей, а̑ и҃ꙗ вѣ́даймо, тѡ̀ сѣ҃ и̑збавле́нїе на́шего спе́нїа пе́вны́и̑ зна́кы. вѣ́рте҃ꙗ и҃ꙗ е̑стъ гр҃хо҃м ѡ̑пщ҃е́нїе, хто́ сѧ ка́е и̑ престава́е свои́хъ злы҃х оучин'ко҃в. чрезъ тѣ́ло прїймока҃е, и̑ кро́ви га҃ нш҃го їс҃а. Вѣ́рте҃ꙗ и̑з' мр҃твы҃х коста́нїю вс҃ѣ҃х на҃с, вѣ́рьте҃ꙗ а̑ и҃ꙗ неи̑з'мѣ́нный живо҃т вѣ́чный, е̑слѝ же та҃ꙗ ѡ̑ чета ср҃ца вызнака́ти бѣ́де҃м ты всѣ̀ чло́н'ки хр҃ст҃їа́нскыа̀ вѣ́ры, и̑ кѣ темѣ̀ те҃ꙗ справѣ́ймо сѧ в' зако́нѣ х҃ѣ пи́лне, ке҃лоу҃ ѕста́вы сⷭ҃ты҃х а҃пс҃лъ, и̑ сⷭ҃ты҃х ѡ̑ц҃ъ, ко̀ нейзбавла́е нико́го сама̀ го́ла вѣ́ра. Є̑сли кто̀ е҃и̑ ꙋ҃чи҃ка́ми до́брыми не по҃пира́е а̑ е҃сли что̀ бѣ́дешъ нале́пѣ́й и̑ до́браго чинѣ́ти, в то҃м не хвали́сѧ а҃ни высокоу҃мсѧ̀, а̑лѐ што̀ може҃ш смирѧ́йсѧ, а҃бы҃х'мо сме́рть х҃воу не съл'жили, а҃бы́х'мо в' ны҃х надѣ́ю нш҃оу недѣ́жꙋ покладали. Є̑дно́же про́симо ꙋ҃ставичне, ба҃ ѡ̑ц҃а вседръжи҃телꙗ, въ тр҃оци е̑дина́го, а҃бы вс҃ѣ҃м на҃м да́ти рачи҃ꙗ дла҃ своего̀ ми́лого, га҃ на́ше҃го їс҃а х҃а, гр҃хо҃м ѡ̑пщ҃е́нїе. а̑ по сме́рти дш҃а҃м нш҃и҃м и̑збавле́нїе и̑ живо҃т вѣ́чный, аминь.

Ми́лы́и̑ правосла́вны́и̑ хр҃ст҃їа́не, спо́вѣ́дь поксѐднев҃ꙋ (к. 16) сⷭ҃го а҃пс҃ла павла дла҃ наше҃го дш҃е́вна҃го спасе́нїа тр҃ци [сⷭ҃тей] творѧще.

И дла҃ ѡ̑пщ҃е́нїа гр҃хо҃в свои҃х: З велнкою сѕкрѕ́хою ср҃дчною и̑ со слезѣ́ми; къ҃ждый ведлѕ҃ да́рѕ дх҃а сⷭ҃го. Мо́ктеи̑ ми́лы́и̑ хр҃ст҃їа́не за мно́ю. ѻ̑ чи́ста ср҃ца и̑ понижены́ма ч҃има: къ бг҃ѕ сътворителю на́шемѕ:

Їи̑ мно́го гр҃ѣ́шны́й, и̑ великонедосто̀ный ра́бъ бж҃їй їм҃рк҃ъ, И̑сповѣ́даюсѧ тебѣ̀ гоу҃ бг҃ѕ моемꙋ ѡ̑ц҃ѕ всемогѕ́щемѕ, въ сто̀

троици единомоу, сътворителю ѥбогоу и земли и твоемоу възлюбленомоу сноу единороднаго гоу нашемоу іс хоу. и пречтой его мтри и всѣмъ стыимъ. што ѥсмь съгрѣшихъ, къ всѣхъ дньхъ живота моего, ѡнелѣже крщенъ ѥсмъ аж до нынѣ, вьсегда злое чинихъ ѥсми, не кѫ воли твоей стой ги бже мой: Согрѣшихъ ѥсми дшею моею и тѣломъ, ѳумомъ[1]).

Додаток II.

Значну часть словарного матеріялу, що містить ся в збірнику Сімсона, вичерпали ми при огляді його граматичних особливостий. Тут наводимо ще декілька слів, про які ми не згадали вище, інтересних з огляду на форми і значінє.

Йким, Йкимє, 179 відв. — Йоаким.

блеватины 101 відв.

барздоходца 208 відв. — скороход.

видецъ 103, очевидець.

волнѧне ризы 174.

врыть? „моужє самомѫ врыти носѧ цвѣтъ“ к. 4 слово сьв. Василія о пьянствѣ.

господарь к. 118 взагалї пан

до — „внїйдоста до гроба“ 97 відв

дшѫгѫбецъ — „горе дшѫгѫбцѫ, к. 118.

кїй, 184, „жезлъ“ вид. Тіхонравова.

клопотъ 3 відв.

корчма 4.

крѫчина 5 відв.

листъ (= ппсьмо) 79 відв.

лишите мѧ (= лишіть мене) 175.

лѫче 205.

малженьство 206 відв.

марко (євангелист) 46 відв.

назбыт 65 відв.

недбанїє 96.

недбаюце 22.

недбали (душі) 43.

недолѫгїй 22.

„нозей моних пригвожденіе“, 100.

ѡбрѫсъ 36, ручник.

пара (= пара) 11.

питный, „времѧ питноє“ 48 відв.

першаѧ — часто passim.

„въ пожадѣ грабленїе“, 52.

понѧва 155 (слав. плащаница).

послѫшенство 84 відв.

през весь годъ 73, през море 56 відв.

[1]) Дальше без роздїлу, в лїнїю іде оповіданнє з патерика.

претѧгнѫтъ 132.
рóбити 117 відв.
рокъ 12 відв.
сахáръ, „паче сахáрѫ“ 74 відв.
семидлн̀ный, „сладость паче... снмидаⁿнаго хлѣба“ 74 відв.
скозѣ 200.
скаркъ 64 відв.
спекѫлаторъ 192 — кат.
съᵐжарите очи 107 відв. (примкнїть очі).
тоужоу (1 ос.) к. 1, 42 відв.
чрез ты́ждень 174.
шемрлнїе, 88 відв.
шцерица, 61 відв.